

# KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

## Asukastupa tarpeen mukaan

Toimintatutkimus asukastupatoiminnan kehittämismahdollisuuksista yhteistyössä asukkaiden tueksi paikalliseen tarpeeseen

RAY/Sopeutumisvalmennus- ja tukihenkilötoiminta –projekti/Meriva-säätiö

Tarja Luukas

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (ylempi AMK)

**KEMI 2009**

**Tekijä:** Tarja Luukas  
**Työn nimi:** Asukastupa tarpeen mukaan Toimintatutkimus asukastupatoiminnan kehittämismahdollisuuksista yhteistyössä asukkaiden tueksi paikalliseen tarpeeseen  
**Sivuja:** 79 (liitteitä 8 kpl)

### **Opinnäytetyön kuvaus:**

Opinnäytetyö kertoo Kemin kolmessa kaupunginosassa sijaitsevien asukastupien toiminnan kehittämistä asiakas- ja aluelähtöisesti. Tarkoituksena on selvittää millaisella toiminnalla tai palvelulla asukastuvat vastaavat räätälöidymmin paikalliseen tarpeeseen. Kehittämishanke etenee yhteistyössä asukkaiden ja asiantuntijoiden kanssa hyödyntämällä olemassa olevia voimavaroja yhteistyön ja uusien käytäntöjen avulla.

### **Teorettinen ja käsitteellinen esittely:**

Kehittämistehtävän teorettinen osuus käsittelee rakenteellisten uudistusten tuomia hyvinvoinnin haasteita, asiakas- ja aluelähtöisyyttä, asukastupia ja niiden toimintaa sekä osallisuutta.

### **Metodologinen esittely:**

Toimintatutkimuksellisen lähestymistavan lisäksi on opinnäytetyön aineiston keruussa on hyödynnetty teemahaastattelua ja -kyselyä, sekä asiantuntijuuteen perustuvaa delfoi-kyselyä. Aineistoja on kerätty vuoden 2008 aikana toimintatutkimuksena toteutetun asukastupatoiminnan kehittämishankkeen yhteydessä.

### **Keskeiset tutkimustulokset:**

Asukastupien odotetaan vastaavan lähialueen asukkaiden toiveisiin tarjoamalla arkea tukevaa tietoa ja toimintaa. Asiantuntijoiden mukaan asukastupien toiminnan kehittämistä voi toteuttaa yhteistyöllä. Kehittämistoiminnan haasteet kohdistuivat käytössä oleviin resursseihin.

### **Johtopäätökset:**

Asukastupatoiminnan kehittäminen asukaslähtöisesti vaatii sekä asukkaiden sitoutumista että henkilöstön resursointia toiminnan ja palvelun järjestämiseksi. Toimivan, paikallisiin tarpeisiin vastaavan, käytännön aikaansaaminen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä asukkaiden, vapaaehtoisten, viranomaisten, oppilaitosten ja asukastupien ylläpidosta vastaavan Meriva -säätiön kanssa.

### **Asiasanat:**

Asukastuvat, kansalais- ja aluelähtöisyys, osallisuus, toimintatutkimus, delfoi-tutkimus.

**Author:** Tarja Luukas

**Title:** Community centre for users' needs

An action research about developing opportunities of community centre activities in co-operation with the residents of the community to support the meeting of local needs

**Pages :** 79 (8 appendixes)

**Thesis description:**

The thesis discusses the client- and local-oriented needs for developing the activities of community centres in three parts of Kemi. The purpose of this research is to discover what kinds of activity and service in community centres will meet the local needs. The development project is carried out with residents and authorities, and it will make use of the existing resources with co-operation and new practices.

**Theoretical summary:**

The theoretical part in this development project deals with the challenges to welfare caused by reforms, the client- and local-oriented approach, community centres and the activities there, and participation.

**Methodological summary:**

In addition to the action research method, material was also collected by theme interviews and -inquiries and the delfoi inquiry which is based on expertise. The material was collected during the year 2008 in connection with the development project of community centres.

**Main results:**

The community centres are expected to respond to the residents' hopes, e.g. by providing knowledge and activities. According to experts the developing of activities can be carried out with co-operation. The resources are the challenge for developing.

**Conclusions:**

Developing the community centres from a client-oriented base demands the commitment/engagement of the residents and staff resources, it demand residents' grant and staff resources to organize the activities and service. To generate working practice which respond to local needs co-operation is required between residents, volunteers, authorities, educational establishments and Meriva-foundation, which maintains the community centres.

**Key words:**

Community centre, user- and local-oriented, participation, action research, Delfoi-research.

## SISÄLLYS

<b>TIIVISTELMÄ .....</b>	<b>2</b>
<b>ABSTRACT.....</b>	<b>3</b>
<b>1 JOHDANTO .....</b>	<b>6</b>
<b>2 HYVINVOINTIA YHTEISTYÖLLÄ .....</b>	<b>7</b>
2.1 Uudistusten luomaa haastetta .....	7
2.2 Suunnitelmat ongelman ratkaisuun .....	9
2.3 Tuumasta toimeen .....	13
<b>3 MILLÄ TAVOIN KEHITTÄMISEEN TARTUTAAN?.....</b>	<b>19</b>
3.1 Laadullinen tutkimus.....	19
3.2 Toimintatutkimus.....	20
3.3 Sosiokulttuurinen innostaminen .....	23
3.4 Delfoi-menetelmä .....	26
<b>4 KANSALAIIS- JA ALUELÄHTÖISET ASUKASTUVAT .....</b>	<b>29</b>
4.1 Lakien turvaama osallisuus ja asiakaslähtöisyys .....	29
4.2 Aluelähtöisyys .....	32
4.3 Asukastupa paikka alueellisen tarpeen mukaan.....	36
4.4 Asukastupatoiminta ja sen kehittämistarve Kemissä .....	40
<b>5 KEHITTÄMISTOIMINNAN TULOSTEN ARVIOINTI .....</b>	<b>46</b>
5.1 Toivottu kehitettävä toiminta .....	46
5.2 Toiveiden toteutuminen .....	49
5.3 Yhteistyömahdollisuuksien hyödyntäminen.....	52
<b>6 POHDINTA .....</b>	<b>54</b>
<b>LÄHTEET .....</b>	<b>56</b>
Liite 1. Kysely .....	61
Liite 2. Lentolehtiset .....	64
Liite 3. Asiantuntijakysely I .....	66
Liite 4. Asiantuntijakysely II.....	73
Liite 5. Kehittämishankkeen vaiheet .....	74
Liite 6. Teemahaastattelu.....	75
Liite 7. Kooste DELFOI – kierrosten vastauksista .....	76
Liite 8. Oulun, Porin ja Kemien asukastupien vertailu.....	78

## **KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO**

Kuvio 1. Kehittämishankkeen suunnitelma .....	10
Kuvio 2. KTT/SWOT -tulkinta toiminnan rakenteesta .....	11
Kuvio 3. Kehittämishankkeen eteneminen .....	13
Kuvio 4. Toimintatutkimuksen vaiheet .....	21
Taulukko 1. Kehittämisaineistot .....	14
Taulukko 2. Kävijävertailu Oulun, Porin ja Kemin asukastuvilla v. 2007 .....	43
Taulukko 3. Oulun asukastupien toimintoihin osallistujat v. 2007 .....	44

## 1 JOHDANTO

Ihmisten tarpeiden muutokset, valtion ohjauksen väljentyminen, toiminnan rahoitukseen liittyvät epävarmuudet ja kansainvälistyminen ovat Niemelän (2007) mukaan vaikuttaneet paikallisten toimintaympäristöjen muuttumiseen. Suuret rakenteelliset uudistukset haastavat myös sosiaalialan työikäntöjen uudistamiseen. (Niemelä 2007.)

Sosiaalikehitys Oy on tehnyt sosiaali- ja terveysministeriön toimesta arvioinnin (Kaakinen ym. 2007), jonka mukaan sosiaalihuollon kehittämiseen haetaan paikallisesta tarpeesta ja paikallisista olosuhteista nousevia ratkaisuja tavoitteellisen hanketoiminnan avulla. Arvioinnissa mainitaan löytyvän kehittämisresursseja ja aktiivisuutta pienistäkin kunnista, ja kehittämistyöhön päästään paikallisen ja alueellisen yhteistyön turvin. Verkosto-ohjaukseen alhaalta ylöspäin suuntautuvat kehittämisprosessit soveltuvat myös Niemelän (2007) mukaan paremmin muuttuviin ympäristöihin kuin hierarkkinen ohjaus. (Kananaja ym. 2007, 210-212; Niemelä 2007.)

Sosionomi (ylempi AMK) -opintojen yhteydessä työstettävän omaan työhön liittyvän kehittämistehtävän lähtökohtana on kansalais- ja aluelähtöisyys. Kehittämistehtäväni tarkoitus on selvittää toimintatutkimuksellisin keinoin millaisella toiminnalla tai palvelulla asukastuvat vastaisivat räätälöidymmin paikalliseen tarpeeseen lisätä alueen hyvinvointia. Haasteena tässä kehittämistehtävässä on olemassa olevien voimavarojen hyödyntäminen yhteistyön sekä uusien käytäntöjen avulla.

Kehittämishankkeen toteuttaminen tapahtuu hyödyntämällä asukkaiden tietoa tarpeista, selvittämällä viranomaisten ja paikallisten oppilaitosten sekä vapaaehtoistyön mahdollisuuksia vastata esitettyihin tarpeisiin asukastupatoimintaa tukemalla. Alhaalta ylöspäin suuntautuvana prosessina pyrimme asukastuvilla toimivien kanssa kehittämään asukastupatoimintaa hyödyntämällä jo osittain toimivaa konseptia, että se tukisi kohdistetummin juuri alueen asukkaiden itse esille tuomia asioita. Selvitän tarvetta käyttäjien näkökulmasta, pyrin tuomaan näitä asioita palvelujen järjestäjien ja tuottajien yhteiseen keskusteluun ja suunnitteluun, sekä seuraamaan näin kehittyvän toiminnan toteutumista toimintatutkimuksellisella lähestymistavalla.

## 2 HYVINVOINTIA YHTEISTYÖLLÄ

### 2.1 Uudistusten luomaa haastetta

Toimin Meriva-säätiöllä Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamassa hankkeessa, Sopeutumisvalmennus- ja tukihenkilötoiminta -projektissa, työhönvalmentajana/ tukihenkilönä. Olen työssäni kahtena päivänä viikossa jalkautuneena Meriva-säätiön toimintaan kuuluvilla asukastuvilla Marttalan, Takajärven ja Tervaharjun alueilla. Asukastupatoiminnan kehittämishanke-idea kehkeytyi asukastuvilla, kun paikallisten ihmisten kanssa käydyissä keskusteluissa tuli usein esiin muutokset tämän ajan palveluissa ja toiminnoissa yleensä.

Tehokkuuden tavoittelussa supistaminen ja keskittäminen vievät palveluita usein etäämmälle, ja koneellistuessaan koetaan asiointin muuttuvan yhä persoonattommaksi ja epävarmemmaksi. Keskustelujen perusteella päättäjien sanelemat muutokset koetaan usein niihin perehtymättömien keskuudessa negatiivisesti, ja kun muutokseen ei koeta voivan vaikuttaa, se passivoi ja eristää ihmisiä. Vaikka palveluita on saatavissa, ovat jatkuvat muutokset luoneet paikallisten asukkaiden mukaan epävarmuutta. Tämä pohdinta nosti esiin kysymykset: voisiko asialle tehdä jotain? millä tavalla asukastupatoimintaa voisi kehittää palvelemaan lähialueen asukkaita?

Asukastuvat täydentävät Kemin kaupungin sosiaali- ja nuorisotoimen palveluja tarjoamalla paikan sosiaaliseen kanssakäymiseen, vapaa-ajantoimintaan ja tiedon hakuun. Asukastuvilla käytyjen keskustelujen perusteella monet ulkoapäin järjestetyt toiminnot eivät ole olleet sitä mitä on kaivattu, koska osallistuminen on ollut passiivista, ja siksi pyrimme yhteistoiminnalla selvittämään mahdollisten palveluiden ja toimintojen tarpeet asukastuvan läheisyydessä asuvilta ihmisiltä. Kehittämishankkeen avulla on tarkoitus kannustaa alueen asukkaita osallistumaan hyvinvointiaan edistävän toiminnan kehittämiseen.

Kehittämishankkeen toteutamme toimintatutkimuksellisin menetelmin. Kehittämishankkeen kohderyhmänä ovat asukastupia käyttävät ja niiden läheisyydessä asuvat ihmiset. Tutkimuksen kohteena on toiminta ja palvelu, joka edistäisi kohderyhmää aktiivisempaan osallistumiseen ja sen myötä alueen yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin lisääntymiseen. Kehittämistoiminnassa ovat mukana myös asukastuvilla Meriva-säätiön työtoimintaan osallistuvat henkilöt, sekä

asiantuntijaominaisuudessa myös eri tahoja, kuten viranomaisia, oppilaitosten henkilökuntaa ja kolmannen sektorin toimijoita.

Menetelminä kehittämishankkeessa käytämme toimintatutkimuksellista lähestymistapaa. Suunnittelussa hyödynnän swot-analyysin ja kehittävän työntutkimuksen sovellusta (kuviot 2). Varsinaista kehittämisaineistoa keräämme asukastuvilla toteutettavalla teemahaastattelulla (liite 6) ja kansalais- ja aluelähtöisellä tarvekartoitus-mielipide-kyselyllä (liite 1) kehittämistä kaipaavien asioiden selvittämiseen. Asiantuntijoilta kerään tietoa delfoi-menetelmästä sovelletulla kyselyllä (liitteet 3 ja 4), joka pohjautuu asukkaille tehtyyn tarvekartoitukseen. Tämän kyselyn päämääränä on hyödyntää monipuolista asiantuntijuutta ja selvittää näkemystä yhteistoiminnan mahdollisuuksiin. Kehittämisaineistoista on koonti taulukossa 1.

Kyselyn ohessa esiin tulevien toimintaideoiden toteuttamiseen ryhdymme mahdollisuuksien mukaan pikaisesti. Asiantuntijoiksi lukeutuu tarvekartoitukseen perustuen toimijoita sosiaali- ja terveystalvistä, työ- ja elinkeinotoimistosta, Kelalta, kolmannelta sektorilta, oppilaitoksista sekä kyselyyn vastanneita asiantuntijoita asukastupakäyttäjinä. Saatuja ideoita käytämme asukastupatoiminnan kehittämisessä, osallistumisen ja hyvinvoinnin edistämässä. Kehittämissankkeen arviointia toteutamme toimintatutkimukseen liittyvänä reflektointina.



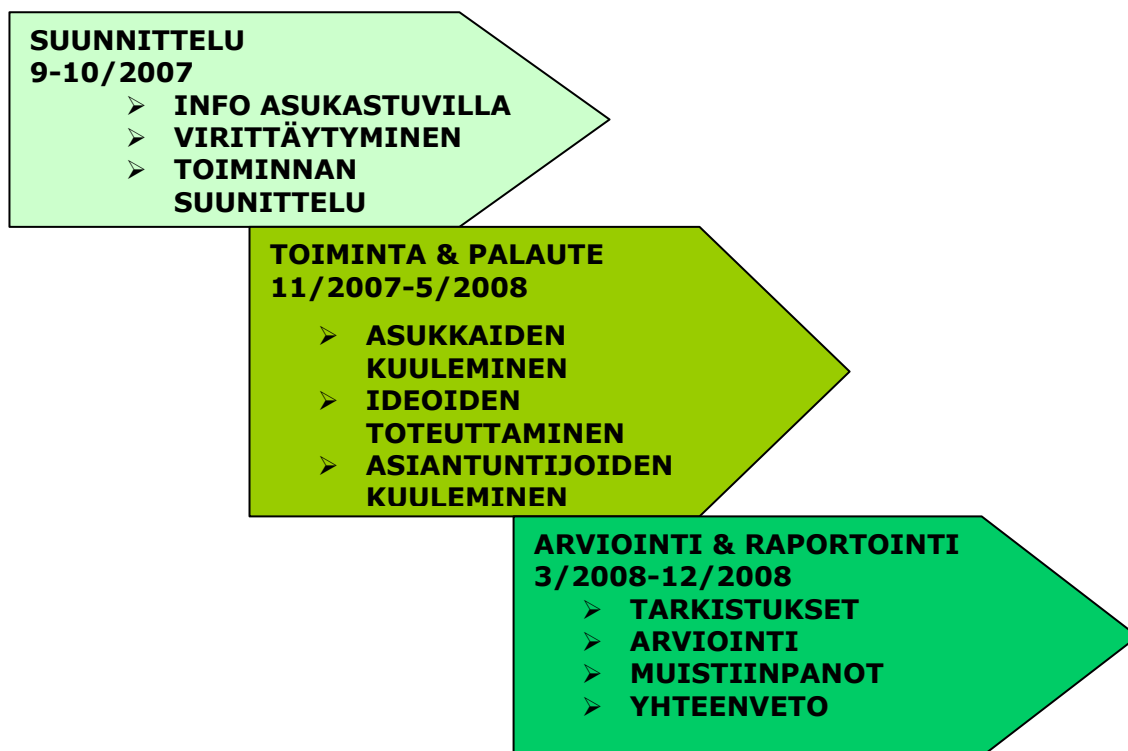
## 2.2 Suunnitelmat ongelman ratkaisuun

Kehittämisen suunnittelu alkoi keskusteluilla, ensiajatuksena pyrkimys saada toiminta tukemaan kansalaislähtöisesti asukastupalähiöiden ihmisten arkea ja näin myös ennaltaehkäisevää sosiaali- ja terveystyötä. Suunnitelman pohjana oli tuvilla esiin tuotu lausahdus ”kaikki on muuttunu huonompaan suuntaan eikä kukkaan tee mitään”. Tarpeelliseksi nousi selvittää tarkemmin asukastuvittain mitä on tuvan lähialueen asukkaiden toivoma toiminta ja palvelu, sekä yhteistyössä eri tahojen kanssa mitä ovat mahdollisuudet vastata tarpeeseen.

Hankkeen ideana ja tavoitteena on selvittää asukastupien käyttäjien arjen tukemisen tarvetta nimenomaan käyttäjälähtöisesti. Toiminnan kehittämisen suunnittelussa tarkoituksena on selvittää millä tavalla se tapahtuisi tarkoituksenmukaisimmin. Säätiön toimesta on ammattimaisen tuen tarjoamiseen kokeiltu erilaisia käytäntöjä, toimivan käytännön selvittäminen on myös tämän kehittämishankkeen yksi päämäärä. Asukastupatoiminnan pyrkimyksenä on osaltaan hidastaa ja ehkäistä syrjäytymistä ja päihdeongelmien syntymistä tai kasvamista, ja tarjota turvallinen vaihtoehto vapaa-ajan vieton vieton. Asukastuvat täydentävät myös Kemin kaupungin nuoriso- ja sosiaalitoimen tarjoamia palveluja.

Kerroin asukastuvilla opinnoistani ja ajatuksesta hyödyntää opintoihin liittyvää kehittämistehtävää asukastupatoiminnan kehittämisessä. Varsinaista innostumista oli aluksi hyvin vähän havaittavissa, mutta ajatus koettiin yleisesti myönteisenä. Keskusteltuamme viikoittaisten asukastupakäyntieni yhteydessä lähialueiden ihmisten ja tupahenkilöstön kanssa kolmella tuvalla asiasta, muodostui tutkimuksen päämääräksi selvittää asukastuvilla järjestettävän palvelun ja toiminnan toteutumismahdollisuudet yhteistyössä eri tahojen kanssa, sekä mielipiteet olisiko toiminnalla mahdollisesti vaikutusta käytäntöön sosiaali- ja terveyspalveluiden kuormitusta vähentävästi ja palvelujen saajien tilannetta helpottavasti.

Suunnittelutuokioihin osallistuvien kanssa kaavailimme kehittämishankkeen aikatauluksi syksyllä 2007 kestoja syyskuusta vuoden 2008 loppuun. Ajatuksen kehittämisen yhteydessä arvioimme suunnitteluun menevän aikaa parisen kuukautta syyskuusta lokakuun loppuun (9-10/2007), toteutettavan toiminnan arvioimme aloitettavan marraskuun 2007 alussa ja olevan päätöksessä kesään 2008 mennessä. Arvioinnille ja raportoinnille suunnitelman mukaan oli aikaa kevästä vuoden 2008 loppuun.



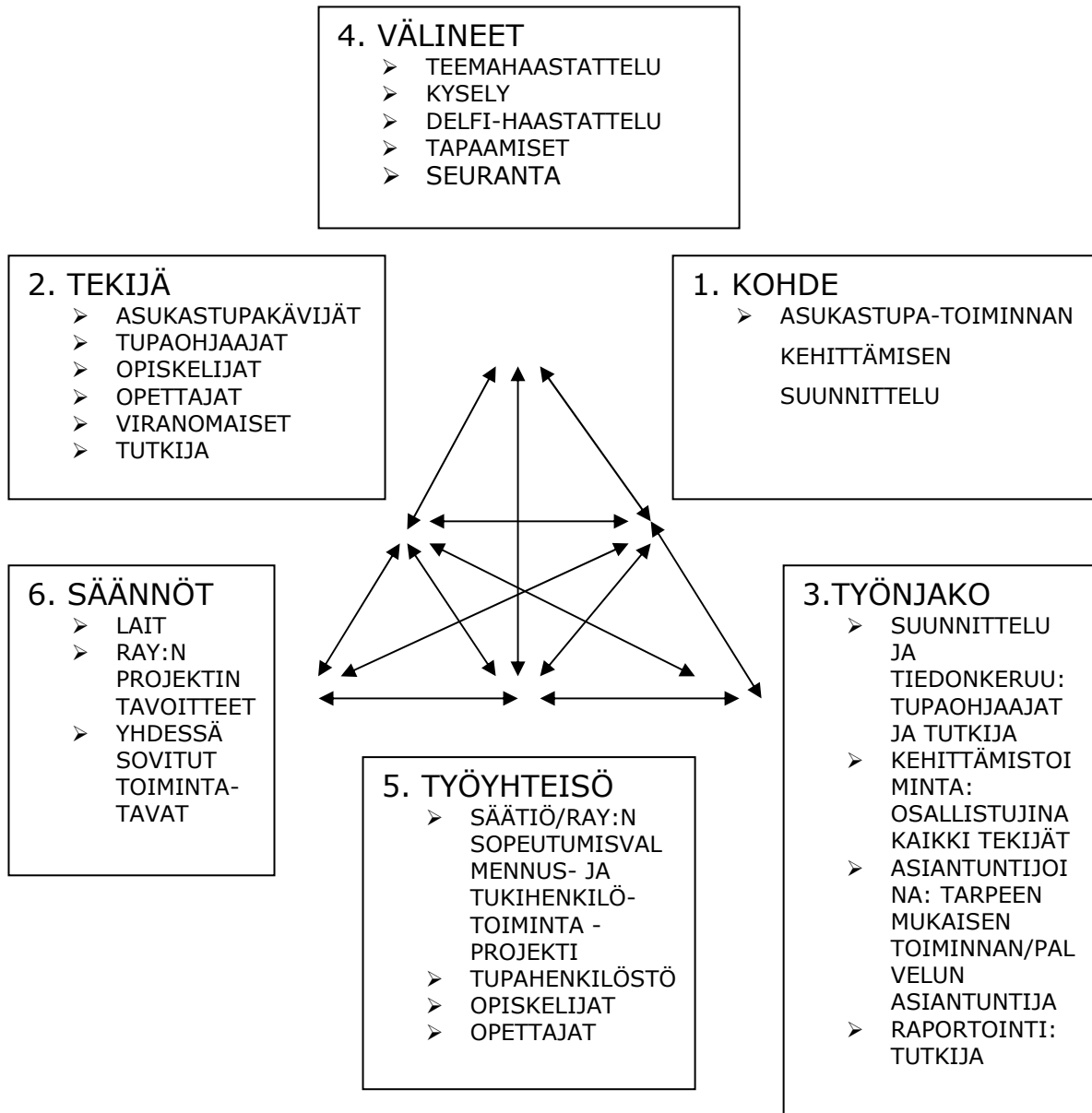
**Kuvio 1. Kehittämishankkeen suunnitelma**

Suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaiheisiin tiivistetty projektisuunnitelma (kuvio 1) jakautui pienempiin osioihin. Suunnitteluvaiheen sisältö oli kolmen asukastuvan henkilöstön ja aktiivikävijöiden informoiminen ja virittäytyminen asiaan, sekä kehittämishankkeen toteuttamisen käytännön asioiden alustava suunnittelu. Toteutettavaan toimintaan suunnittelimme sisältyvän lähialueen asukkaiden kuulemisen ja siihen liittyvät asiat, uusien kehittämishankkeen kestäessä esille tulevien ideoiden toteuttamisen mahdollisuuksien mukaan, sekä asiantuntijoiden kuulemisen ja mahdollisten toimintaideoiden toteuttamisen.

Keskustelimme arvioinnista ja kerrottua toimintatutkimuksesta päätimme, että toimintatutkimuksen luonteen mukaan viikoittaisissa tapaamisissa käymme asioita läpi ja kirjaamme havaintoja ylös ja tarkistamme toimintaa tarvittaessa. Yhteenvetoarviointia suunnittelimme tehtävän isomman asiakokonaisuuden toteuduttua - etapeittain. Varsinaisen hankkeen loppuvaiheessa on lopullisen arvioinnin ja raportoinnin aika.

Kehittämishankkeen suunnittelun tarkennuksessa hyödynsin Saaren (2007) esittämää kehittävässä työntutkimuksessa ihmisten toiminnan analysoimiseen käytettävän kolmion ja SWOT-analyysin yhdistelmää koostamalla läpikäymämme asiat kuvion avulla paperille (kuvio 2).

KTT/SWOT-analyysi toi kuvion (2) numeroitujen toiminnan osatekijöiden mukaan yksilöitynä optimistisesti esiin kehittämishankkeen mahdollisuuksia, vahvuutena nousi esiin osallistumisen monitahoinen mahdollistaminen. Heikkoudet vaikuttivat olevan innostamisen haasteita, ja uhkina näimme lähinnä muiden työtehtävien aiheuttamat hidasteet tekijöiden mahdollisuuksiin osallistua.



**Kuvio 2. KTT/SWOT -tulkinta toiminnan rakenteesta** (vrt. Engeström 1995, 47)

#### VAHVUUDET

1. asukastuvilla kävijöiden tarpeiden huomiointi, asiakaslähtöisyys
2. asiantuntijoita kukin tahollaan
3. tutkittava asia selkeytyy

4. välineillä saadaan asiaa vietyä eteenpäin
5. toimivuus, aluelähtöisyys
6. rajat kunnossa

#### HEIKKOUEDET

1. kävijöiden mahdollinen passiivisuus
2. koetaanko kehittäminen omaksi
3. ajan puute
4. haastattelukokemuksen puute
5. aikataulujen yhteensovitus

#### MAHDOLLISUUDET

1. tuoda ihmisten saataville uutta/monipuolista tarvittavaa osaamista, uudet palvelut vähentävät terveys- ja sosiaalipalveluiden tarvetta
2. saada monipuoliset näkemykset esille, toiminta tarkoituksenmukaiseksi
3. kaikkien mielipiteet esille tasapuolisesti, myös aiemmin pimentoon jääneet asiat
4. mahdollisuus tuoda esille asioita anonyminä, ryhmäkeskusteluissa vuorovaikutuksen hyödyntämistä, yhteistoiminnan mahdollisuuden luontevuus
5. mahdollisten uusien toimintatapojen kehittyminen
6. rajaus sovitusti, ei rönsyillä

#### UHAT

2. muut työtehtävät voivat rajoittaa tekijöiden osallistumismahdollisuuksia
3. tekijöiden muiden työtehtävien määrä

KTT/SWOT-tulkinnan (Kuvio 2) avulla kehittämistoiminnassa huomioitavista asioista tarkentunut näkemys osatekijöiden vahvuuksista ja mahdollisuuksista herätti toiveita kehittämistoiminnan onnistumisesta. Heikkouksien ja uhkien vaara oli täysin mahdollinen, mutta päätimme yrittää vastata haasteeseen.

Suunnitteluvaiheen aikana olin yhteyksissä Oulussa ja Porissa toimiviin asukastupiin. Varsinaista kattavaa yhteistä tilastoa eri puolilla maata sijaitsevien asukastupien toimunnoista ei löytynyt, mutta valaisevia keskusteluja ja informoivia nettisivuja hyödyntämällä sain hieman läpileikkausta suomalaisista asukastuvista. Selvittelin Oulussa ja Porissa toimivilta asukastuvilta heidän kokemuksiaan toiminnostaan, jotta voimme hyödyntää mahdollisuuksien mukaan kokemuksia muualla toimivista malleista oman toiminnan kehittämisessä.

### 2.3 Tuumasta toimeen

Kehittämishankkeen eteneminen poikkesi suunnitellusta aikataulusta. Suunnittelu-aika venyi virittäytymiseen yli vuoden vaihteen (2007-2008), maaliskuussa 2008 päästiin toteuttamisvaiheeseen, joka kesti tammikuuhun 2009, ja lopullisen raportin valmisteleminen päästiin keväällä 2009. Vaiheiden toteutumisajoista on liitteenä taulukko (liite 5). Kuviossa 3. ovat vaiheet jaoteltuina toteutuneiden suunnittelu-, toiminta & palaute - sekä arviointi & raportointivaiheisiin.



**Kuvio 3. Kehittämishankkeen eteneminen**

Kun kehittämisidea selvisi loppusyksyn 2007 aikana, aloitimme alkuvuoden 2008 lämmittelyn jälkeen yhdessä asukastuvilla toimivien kanssa suunnitella kehittämistä eteenpäin, aluksi toimivia menetelmiä lähialueen ihmisten kuulemiseen. Toteuttamisvaiheeseen kuuluvien tiedonkeruutoimintojen osalta pysyttiin pääosin suunnitelmissa, joita tarkisteltiin toiminnan edetessä, mutta tietojen saaminen osoittautui todellisuudessa oletettua vaikeammaksi, josta valaisevia lukuja kehittämisaineistosta kerätyssä taulukossa (taulukko 1). Toimintatutkimuksen luonteeseen kuuluvana olennaisena asiana tarkkailimme etenemistä ja olimme varautuneetu toiminnan etenemiseen tuleviin muutoksiin.

**Taulukko 1. Kehittämisaineistot**

<b>Haastattelu- tai kyselymenetelmä</b>	<b>Teemahaastattelu</b>	<b>Asukastupakysely</b>	<b>Delfoi I</b>	<b>Delfoi II</b>
Kohderyhmän koko (henkilöä)	11	450	44	13
Kyselyyn/haastatteluun vastanneet (henkilöä)	6	22	17	3

Haastattelimme kävijöitä kahden tupaohjaajan kanssa alkukevään 2008 aikana, käytännössä haastattelut toteutuivat satunnaisesti sopivan tilanteen tullen teemahaastatteluina (liite 6). Haastattelujen yhteydessä pyrimme hyödyntämään esille tulleita ideoita heti. Kun teemahaastattelujen tekeminen ei tuntunut asukastuvilla toimijoista luontevalta, päädyimme muotoilemaan kyselylomakkeen, johon kävijät voisivat vastata täysin anonyymisti, toiveena, että se voisi samalla herättää luontevaa keskustelua asiasta. Kyselylomakkeen kysymykset muotoilimme asukastuvilla toimivien ja aktiivisesti käyvien kanssa yhdessä. Niiden avulla oli tarkoitus saada esille perusteltua toiminta- ja palvelutarvetta, kehittämis- ja toteuttamisideoita sekä osallistumis- ja ohjausinnokkuutta. Kyselyn pyrkimyksenä oli selvittää myös erilaisten suljettujen ja avointen keskusteluryhmien tarvetta, josta jotkut kysymysten laadinnassa mukana olleet olivat saaneet vihjeitä kävijöiltä.

Kyselylomakkeen (liite 1) saimme valmiiksi huhtikuussa 2008. Sen tarkoituksena oli tavoittaa lähialueen asukkaita haastattelua kattavammin. Kysymysten laadinta oli aktiivista yhteistyötä. Kyselyn toteuttamisessa otimme jo tässä vaiheessa huomioon, että kyselyn täyttämässä asiakkaita voidaan auttaa tilanteen ja tarpeen mukaan esimerkiksi suomenkielen heikon ymmärtämisen vuoksi. Hioimme kysymyksiä maaliskuun huhtikuun aikana, minä toimin puhtaaksikirjoittajana. Kyselyyn

oli tarkoitus saada vastaajia myös niiden ihmisten joukosta, jotka eivät vielä aiemmin olleet käyttäneet asukastupaa, ja näimme tarpeelliseksi tiedottaa jollain tavalla tulevasta kyselystä.

Seuraavana vaiheena oli informaation saaminen lähialueen asukkaille, että he tietäisivät tulla osallistumaan kyselyyn ja samalla myös pieneen arvontaan. Informointivälineeksi päädyimme tekemään yhden asukastupaohjaajan aloitteesta lentolehtisen muotoon valmistellun kutsun (liite 2), joita tuvilla toimijat jakavat kesäkuussa lähialueen asukkaille postiluukkuun. Lentolehtisen laatimisen, sen jakosuunnitelman ja varsinaisen kyselyn toteuttamisen teimme yhteistyössä. Päätimme, että minä hoidan lentolehtisten mekaanisen tekemisen, toimitan ne asukastuville, joilta ne jaetaan lähialueen koteihin. Tuvilla toimivat hoitivat jakamisen kesäkuun loppuun mennessä. Lentolehtisissä (liite 2) pyydettiin tulemaan asukastuvalle vastaamaan tupatoimintaa koskevaan kyselyyn ja kerrottiin kyselyyn vastanneiden kesken suoritettavasta arvonnasta.

Kyselyä koskevassa tiedottamisessa oli samanlaisista suunnitelmista huolimatta tuvittain eroja. Pyrkimyksenä oli asioiden hoitaminen yhteistyöllä. Mukana toiminnassa oli tuvilla työskenteleviä ja tuvilla aktiivisesti käyviä henkilöitä. Tuli esiin, kuinka tärkeää olisi ollut varmistaa, että jokainen ymmärtää asian samalla tavalla. Väärinkäsityksestä johtuen yhden tuvan osalta informaatiota jaettiin huomattavasti pienemmälle alueelle kuin oli tarkoitus, asia tuli ilmi vasta kyselyajan päättyessä. Yhden tuvan ympäristössä asuvien maahanmuuttajien vielä hieman heikon suomenkielentaidon vuoksi toimitin lentolehtisiä myös suomea hyvin puhuvalle ohjaajalle, joka oli kesäkuussa kaksi viikkoa päivisin Leipätehtaalla toimivalla lasten leirillä ohjaajana. Hän toimitti lentolehtiset leirillä olevien lasten kautta niille maahanmuuttajaperheille, jotka asuivat asukastuvan läheisyydessä, ja lupasi auttaa tarvittaessa kyselyyn vastaamisessa.

Kysely toteutui kesäkuun lopun ja heinäkuun aikana. Kyselyn vastaukset keräsimme omiin nippuihin tuvittain, jotta tupien erityistarpeet voitaisiin ottaa huomioon. Yhteenvetona vastauksista valmistelin delfoi-tekniikkaa mukailevan kyselyn (liite 3), jossa tupien vastaukset olivat lyhyen tupa-informaation jälkeen numeroitu ja joihin pyysin asiantuntijoita vastaamaan. Saatekirjeessä kerroin kyselyn tarkoituksena olevan selvittää: Mikä, millainen ja millä tavoin järjestetty toiminta tukisi asukastuvalla suoritettua kyselyä esille tuomia tarpeita, arkea ja hyvinvointia? tämän kysymyksen saattamana tarkensin selvitettävien mahdollisuuksia kehittää tuvista yhteisöllisiä tuki-, motivointi- ja harrastuspaikkoja vastaamaan kunkin lähiön erityistarpeita. Monitahoisella osallistumisella toivoin

yhteistoiminnallista kehittämistä asukastupalähiöiden hyvinvoinnin lisäämiseksi ja asukkaiden arjen tueksi.

Haastattelujen ja kyselyn myötä esille tuli toivomuksia opiskelijatoiminnasta, jota saimme järjestymään asukastuville terveydenhuolto-oppilaitoksen ja sosiaalialan oppilaitoksen kautta. Terveystoimintajärjestäjät kävivät tuvilla kertomassa lapsille lääkärikäynneistä sekä lähinnä aikuisille kotona tapahtuvien tapaturmien ehkäisemisestä. Sosionomiopiskelijat järjestivät maahanmuuttajille suunnattua toimintaa. Toiveita fysioterapeuttiopiskelijoiden ohjaamista liikuntatuokioista toimitettiin eteenpäin Kemi-Tornion Ammattikorkeakoululle. Ammattiopiston ravitsemukseen liittyvää oppilastyötä viriteltiin kevästä 2008 asti, mutta yhteensattumien vuoksi yhteistyö siirtyi toistaiseksi tulevaisuuteen ja ravitsemukseen liittyvää tietoa saatiin aktiivisen tuvilla kävijän toimesta. Käsiyötä taitavien toimijoiden auttamana saatiin tuville uusia virikkeitä, mm. apua kudontaan, neulomiseen, ompelamiseen ja askarteluun.

Toimintatutkimuksen luonteeseen liittyvänä käytäntönä arvioimme toimintaa ja tarkistimme suuntaa havaintojen perusteella toteutuksen eri vaiheissa viikoittaisissa tapaamisissa. Kehittämishankkeeseen sitoutuminen ei vaikuttanut ollenkaan itsestäänselvyydeltä ja sosiokulttuuriseen innostamiseen pohjautuvassa toteutushaaveessa tämä aiheutti varauksellisuutta hankkeen etenemisen kannalta. Innostamisen haaste kasvoi myös tilanteiden muuttumisen myötä, kun tuvilla työskentelevien työhönvalmennuksessa olevien jaksot päättyivät ja juuri kehittämisidealle lämmenneen tilalle tuli uusi ihminen pohjustettavaksi. Oli myös tilanteita, että asukastupia oli suljettuna ja suunnitelmien toteuttaminen siirtyi.

Elokuussa tein koosteen heinäkuun loppuun kestäneen kyselyn vastauksista, valmistelin niihin pohjautuvan delfoi-kyselyn ja pyysin asiantuntijoiksi suunnitelman mukaan niitä tahoja, joiden asiantuntijuudella arvioimme saatujen kyselyvastausten perusteella olevan merkitystä. Asiantuntijoiksi valikoitui yhteensä 44 henkilöä sosiaali- ja terveystieteistä, työ- ja elinkeinotoimistosta, Kelalta, kolmannelta sektorilta, oppilaitoksista sekä kyselyyn vastanneita asukastupakäyttäjäsosiaali- ja terveystieteistä. Toimitin kyselyn tutkimusluvan saamisen jälkeen sähköpostilla lokakuussa asiantuntijoille. Delfoi-menettelyn tyyppiseen asiantuntijakyselyyn vastasi 17 henkilöä.

Toiminnan kehittämisessä liikahtettiin hieman eteenpäin, kun toimintaa ja palveluita koskevan tarvekartoituksen pohjalta toteutetun asiantuntijakyselyn ensimmäisen kierroksen vastaukset saatiin ehdotetuista toiminnoista, joilla asukastuvat vastaisivat räätälöidymminkin paikalliseen tarpeeseen lisätä alueen



hyvinvointia. Asiantuntijakyselyn toiselta kierrokselta odotettiin vastausten tarkennusta konkreettisina toteuttamisen ideoina.

Asiantuntijakyselyn ensimmäinen delfoi-kierros toi esiin toteuttamisideoita ja halukkuutta yhteistyöhön, mutta samalla epäilyjä resurssien riittämisestä. Haasteellista kehittämisessä on yhteistoiminnan järjestäminen. Ideoita tuli paljon ja hyvin monet niistä ovat toteuttamiskelpoisia, mutta varsinainen haaste on saada toiminta lomittumaan nyt olemassa oleviin käytäntöihin. Ehdotettujen toimintojen käyttöönoton järjesteleminen ei käytännössä ole mutkatonta, koska muuttuvat asiat sekä asukastupaympäristössä että yhteistyötahojen osalta tuovat lisää haastetta. Joidenkin toimintojen osalta tilat ja käytössä olevat resurssit vaatisivat muutosta. Toisaalta esimerkiksi SPR:n vastaanottokeskuksen tulo Kemiin lisäsi yhden asukastuvan käyttäjämäärää runsaasti ja toi myös uutta haastetta toiminnalle.

Delfoi-kierrosten koosteen (liite 7) mukaan kaikki kolme asukastupaa edistäisivät alueen asukkaiden hyvinvointia tarjoamalla tietoa, ohjausta ja neuvontaa asiantuntijoiden avulla. Yhteinen keino hyvinvoinnin lisäämiseen nähdään myös lisäämällä yhteistyötä oppilaitosten kanssa ennaltaehkäisevänä työnä. Asukastupien käyttäjistä riippuvien tarpeiden erilaisuus tuli esiin selvimmin Hillevin asukastuvan maahanmuuttajakäyttäjien tarpeista nähden painottumalla suomenkieleen ja suomalaiseen kulttuuriin. Tähänkin tarpeeseen nähtiin yhtenä ratkaisuna opiskelijoiden hyödyntäminen, jota sekä asukastuvat että myös oppilaitokset jo aiemminkin ovat käyttäneet. Myös Marttojen ja kauppojen palveluita ehdotettiin, mutta Marttojen palvelut ovat maksullisia, kauppojen mainosmateriaalia sen sijaan on pyritty hyödyntämään.

Erilaiset tutustumiset ja yhteistyö tulevat vastauksissa esille hyvinvoinnin edistäjinä. Yhteistyön toteutuminen käytännössä vaatii sekä aikaa että resursseja viranomaispalveluiden osalta. Vapaaehtoistoiminta ja yhteistyö urheiluseurojen kanssa ovat olleet vireillä koko kehittämishankkeen ajan, mutta osallistumisinnostus on siirtänyt toimintaan ryhtymistä lukuun ottamatta muutamien yksittäisten ihmisten liikuntaharrastusten pariin ohjaamista.

Toisen kierroksen delfoi-kysely (liite 4) toimitettiin tarkennusta kaipaavien asioiden vuoksi kolmelletoista asiantuntijalle, joista kolme vastasi. Toteuttamisideoina vastattiin varauksellisesti esitettyihin tarpeisiin, esimerkiksi tärkeäksi koettu informaation tuonti asiantuntijan toimesta asukastuvalle sillä varauksella ettei ole työntekijävajetta. Opiskelijatoiminnan hyödyntäminen koettiin mahdolliseksi harrastustoiminnan kautta, esimerkiksi opiskelijoiden ja asukkaiden yhteisiä

teemapäiviä, harjoittelujaksojen yhteyteen ohjausta asukastuvilla sekä mahdollisesti vanhenevan väestön viriketoimintaa ja palveluohjausta. Yhdessä vastauksessa pahoiteltiin, että ajatus tuntuu hyvältä, mutta konkreettisia asukastupatoiminnan ja viranomaispalvelujen yhdistämisen ideoita ei osata tuoda esiin, koska asukastupatoiminta on outo asia.

### 3 MILLÄ TAVOIN KEHITTÄMISEEN TARTUTAAN?

#### 3.1 Laadullinen tutkimus

Alasuutari (2007) kertoo laadullisessa tutkimuksessa olevan kaksi vaihetta: havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Asukastupatoiminnan kehittämisessä havaintojen pelkistämisen ja arvoituksen ratkaisemisen pyrimme kehittämishankkeeseen osallistuvien kanssa toteuttamaan laadullisia tutkimusmenetelmiä hyödyntämällä. Alasuutari (2007) selventää näitä havaintojen tuottamisen ja selittämisen vaiheita lomaketutkimukseen vertaamalla. Lomaketutkimuksessa havaintojen määrää rajoitetaan ennen aineiston keruuta ja vastausvaihtoehdot määritellään valmiiksi, laadullisessa tutkimuksessa sen sijaan hankittavan aineisto rajataan tutkittavaan teemaan oletettavasti liittyväksi, varsinainen rajaus tehdään vasta jälkikäteen. (Alasuutari 2007, 50-52.)

Laadullisen analyysin idea on Alasuutarin (2007) mukaan muotoilla käytettävän aineiston perusteella havaintolauseita, kuvaavia sääntöjä, jotka pätevät poikkeuksetta koko aineistoon. "Poikkeustapaukset", jotka eivät päde, ovat laadullisessa analyysissä olennaisen tärkeitä, koska ne pakottavat miettimään, pohtimaan ja muotoilemaan havaintolauseita. Lomaketutkimuksessa sitä vastoin kuvataan keskivertoja ja tyypillisiä yhteyksiä, ja poikkeustapaukset sallitaan. Asukastupatoiminnan kehittämisen analyysissä ovat tärkeitä mm. olosuhteiden ja toimintatapojen käytäntöjen paikalliset ja alueelliset erot verrattuna muihin kaupunkeihin. (Alasuutari 2007, 52.)

Asukastupatoiminnan kehittäminen on laadullista tutkimusta, ja asukastupakävijöiltä kerättävä aineisto määrää jatkoon. Tämän empiirisen tutkimuksen kohdalla voidaan puhua Airaksisen ja Vilkan (2000) mukaan sekä uudistavasta tutkimuksesta että uusintavasta tutkimuksesta. Uudistava tutkimus on toiminnan kehittämistä, uusien käytäntöjen luomista, käytäntöjen yhdistelyä tai linkkien löytämistä käytäntöjen välille. Uusintava tutkimus on olemassa olevien käytäntöjen järjeistämistä, ajan kuvan täsmentämistä, erilaisten lähtökohtien selvittämistä. Uusintava tutkimus voi myös olla käytäntöjen luokittelua, nimeämistä ja uusien näkökulmien etsimistä aineiston avulla. (Airaksinen & Vilka, 2000, 27.)

Rostilan (2001) mukaan sosiaalityön tavoitteellisuus tuntuu usein hukkuvan työn arkeen, ristiriitaisiin vaatimuksiin, ympäristön tai asiakkaan vastustukseen.

Grönforsin (1985) mukaan kvalitatiivisiin kenttätutkimuksiin päätyneet tutkijat joutuvat aina jonkin verran osallistumaan tutkittavan toimiin – nämä ovat haasteita, joihin törmätään tässäkin hankkeessa. (Grönfors 1985, 81; Rostila 2001, 18.)

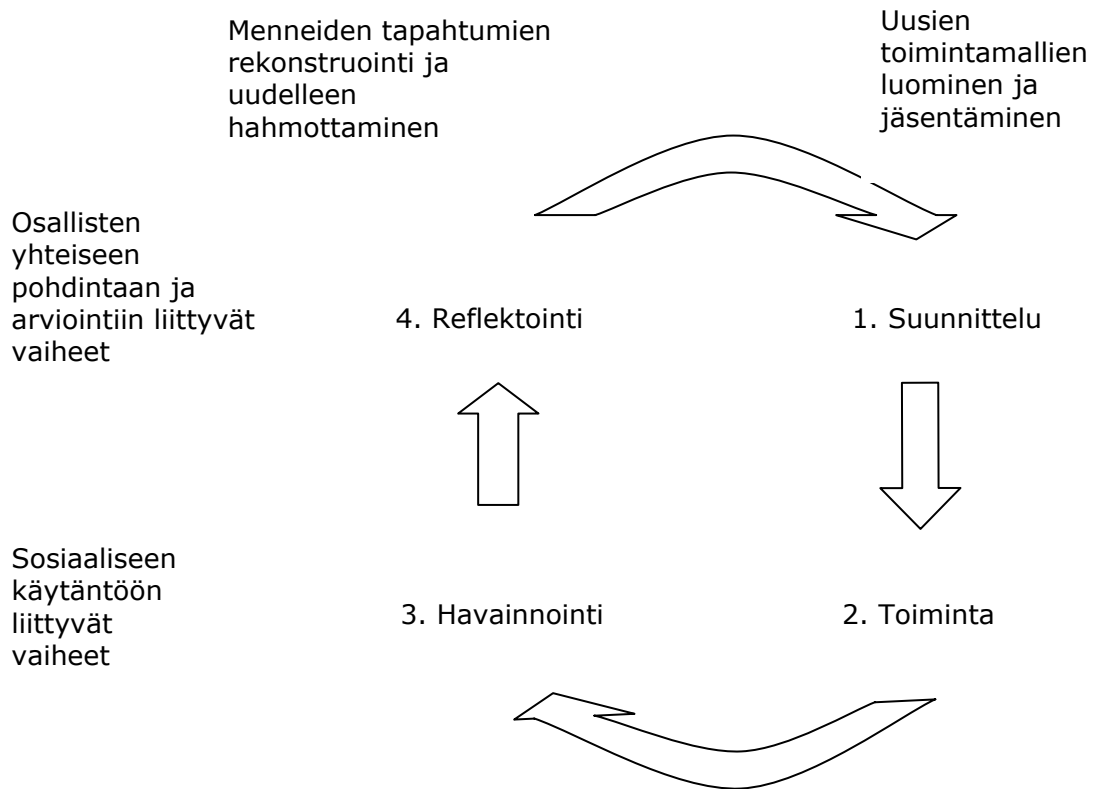
Kehittämistehtävän toteutuksessa käytämme tarpeiden selvittelyn menetelminä ja toteutustapoina teemahaastatteluja ja kyselyä. Haastattelujen ja kyselyn yhteydessä uusien toteuttamiskelpoisten ideoiden käynnistämisen laitamme vireille saman tien. Kehittämisen tapahtuessa toimintatutkimuksena, on johtoajatuksena sosiokulttuurinen innostaminen, jonka myötä asukaslähtöisten ideoiden toteuttamisen päämääränä on asukastupakävijöiden kiinnostuksen herättäminen osallistua toimintaan. Hankkeen alkuvaiheessa käytämme osallistavaa suunnittelua innostamisen keinona.

Asiantuntijoita lähestyn delfoi-menetelmään pohjautuvalla kyselyllä. Asiantuntijakyselyn tavoitteena on löytää toteuttamiskelpoisia toimintamuotoja, jotka vastaavat asukkaiden esille tuomiin toiveisiin. Asiantuntijanäkemyksen perusteella pyrin ensimmäisellä kierroksella keräämään toteutusideoita ja arviota käytettävistä resursseista, ja toisella kierroksella saamaan tarkennusta ja arviota toiminnan ja palvelun toteuttamisesta.

### 3.2 Toimintatutkimus

Asukastupatoiminnan kehittämisessä käytämme toimintatutkimuksellista lähestymistapaa, tiedon hankkimisen toteutamme yhdessä tuvilla toimivien kanssa kansalais- ja aluelähtöisesti, osallistumisen edistämiseen pyrimme innostamisen avulla. Toimintatutkimuksen alkuperäisen ajatuksen esittäjäksi ja oppi-isäksi todetaan psykologi Kurt Lewin (1890-1947). (Anttila 2006, 439.)

Toimintatutkimuksen kaksi muusta sosiaalitutkimuksesta erottautuvaa ideaa Alasuutarin (2001) mukaan ovat, että yhteiskuntaa tai yhteisöä tutkitaan liikkeessä, muutoksen tilassa, jonka itse tutkimusprojekti on usein omalta osaltaan käynnistämässä, sekä tiedon ja tutkimuksen kyky muuttaa yhteiskunnallista todellisuutta. Kuvio (4) esittää kuten Carr ja Kemmis (1986) ovat havainnollistaneet, millä tavalla toimintatutkimuksessa toimintaa kehitetään suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin ja reflektoinnin kehäksi muodostuneina sykleinä (Alasuutari 2001, 95; Kiviniemi 1999, 67).



#### Kuvio 4. Toimintatutkimuksen vaiheet

Toimintatutkimuksen syklinä asukastupatoiminnan kehittämistä esimerkkinä yhdessä tupahenkilöstön kanssa suunnitteleamme tiedonkeruun suunnittelu ja toteuttaminen: Syklin ensimmäisessä vaiheessa loimme keskustelujen pohjalta toimintamalliksi teemahaastattelun, jonka tarkoituksena oli selvittää lähialueen ihmisten mielipiteitä jäsentämällä haastattelu nykytilanteen arviointiin, hyviksi koettujen asioiden kehittämiseen ja toivottuun tarpeelliseen toimintaan ja palveluun. Toisessa syklin vaiheessa oli vuorossa teemahaastattelun toteuttaminen käytännössä. Kolmas vaihe oli havainnointi millä tavalla haastattelu toimi. Neljännessä vaiheessa, yhteisessä keskustelussamme haastattelujen etenemisestä, mietimme havaintojen pohjalta millä tavalla meidän pitäisi muuttaa toimintatapaamme päästäksemme tavoitteeseen, eli haastattelemaan useampia ihmisiä. Toisen syklin suunnittelu oli alkuperäisen suunnitelman parantamista. Päätimme kokeilla haastatteluja vielä uudelleen niin, että kysymyksiin tuijottamatta saisimme aikaan keskustelua, josta voisimme kerätä tietoa. Havaintojen perusteella arvioimme uuden käytännön toimivuutta. Kun teemahaastattelut eivät tuntuneet kuitenkaan tuvilla toimijoiden mielestä luontevilta, päätimme kokeilla kyselyä tiedonkeruun keinona.

Toimintatutkimusta voidaan toteuttaa Kemmisin mukaan (ks. Heikkinen & Jyrkämä 1999, 50) sekä itsereflektion näkökulmasta että yhteisöllisyyttä korostavista näkemyksistä käsin. Usein toimintatutkimus alkaa pienestä – yleensä yhden henkilön aloitteesta – mutta se jatkuu ja laajenee usein laajemman ihmisjoukon yhteiseksi hankkeeksi. Tällöin toimintatutkija on ikään kuin muutosagentti, joka saa muitakin mukaan kehittämistyöhön. Asukastupatoiminnan kehittämisessä idea kiteytyi tuvilla käytyjen keskustelujen pohjalta ja toimintatutkijan roolissa toin sen aloitteena asukastuvalle, josta se laajeni ja jatkui. (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 50.)

Toimintatutkimusta voi luonnehtia Heikkisen ja Jyrkämän (1999, 51) mukaan yleisenä tutkimusstrategisena lähestymistapana, suuntautumisena tutkimukseen, jonka tavoitteena on saada aikaan muutos tai muutoksia jossakin tutkimuskohteessa. Ei ole yhtä erityistä toimintatutkimusteoriaa, jota käytettäisiin lähestymistavan teoreettisena perusteluna, vaan toimintatutkimus on eri tavoin kytkeytynyt useisiin teorioihin ja filosofisiin viitekehyksiin. (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 51.)

Kehittämishankkeessa pyrimme asukastuville toivottavan toiminnan kartoituksen ja asiantuntijakyselyn ohessa jo mahdollisesti niiden ideoiden toteutukseen, joihin resurssimme riittävät. Suunnittelu, toiminta, sen analysoiminen ja kehittäminen tapahtuvat yhteistoiminnassa sekä tuvalla työskentelevien että siellä aktiivisesti käyvien kanssa. Käytännön kehittämisessä hyödynnämme osallistujien aiempia kokemuksia ja monipuolisia taitoja. Toiminnan havainnoinnin ja reflektoinnin perusteella suunnittelemme ja muutamme toimintaa tarpeen mukaan.

Toimintatutkimuksessamme on kysymys asukastupatoiminnan kehittämisestä asiantuntijanäkemyksen tuella, jossa roolini on olla tutkijana. Asiantuntijoita ovat sekä toivottujen toimintojen ja palveluiden tuottajat että niiden räätälöityyn kehittämiseen osallistuvat käyttäjät. Kuten Järvinen & Koivisto & Poikela teoksessaan "Oppiminen työssä ja työyhteisössä" kertoo, on käytännön toiminnan edustajat vedettävä entistä tiiviimmin mukaan suunnitteluun, tavoitteiden, menetelmien ja käytännön ratkaisujen hahmottamiseen ja määrittelyyn. Toisaalta suunnittelu jatkuu varsinaisen suunnitteluvaiheen jälkeen osana organisaation jokapäiväistä toimintaa, jatkuvana parantamisena. (Järvinen & Koivisto & Poikela, 2000, 212-213.)

Toimintatutkimuksessa on Kuulan (2001) mukaan kysymys erityisestä tavasta hahmottaa tutkimuksen ja tutkittavan todellisuuden välistä suhdetta. Anttilan (2006) mukaan toimintatutkimus on pehmeisiin menetelmiin lukeutuva tutkimusmenetelmä, jonka määrittelyjä hän on kerännyt: 1. Kemmisin (Kemmis &

al. 1981, 2) määrittelyssä toimintatutkimus on tapa tutkia jotakin ajatusta käytännössä tarkoituksella muuttaa tai kehittää jotakin, saada tilanteessa aikaan todellista muutosta. 2. Ebutt (1985, 170) kertoo toimintatutkimuksen olevan ryhmien ja yksilöiden omaa systemaattista tutkimusta niistä toimenpiteistä, joilla he muuttavat ja kehittävät kohteena olevaa käytäntöä sekä keinoista, joilla he itse reagoivat toimenpiteiden vaikutuksiin. 3. Aaltola ja Syrjälä (1999, 21) määrittelevät toimintatutkimuksen olevan prosessi, joka tähtää asioiden muuttamiseen ja kehittämiseen entistä paremmiksi. Toiminnan kehittäminen ymmärretään tällöin jatkuvaksi prosessiksi, joka ei pääty esimerkiksi entistä parempaan toimintatapaan vaan keskeistä on uudella tavalla ymmärretty prosessi. Toimintatutkimus on näin ymmärrettynä lähestymistapa, joka ei ole kiinnostunut vain siitä miten asiat ovat, vaan ennen kaikkea siitä, miten niiden tulisi olla. (Kuula 2001, 10; Anttila 2006, 439.)

Edellä olevan 1. määrittelyn mukaan asukastupien toiminnan kehittämisessä toimintatutkimus tuo itse kehittämistarpeen keskusteluun ja jäsentää sitä aiemmasta käytännöstä eroten. 2. määrittely selkeyttää toimintatutkimuksen vaikutusta käytäntöjen kehittämiseen tarkoituksenmukaisemmiksi niin, että ne vastaavat esitettyihin tarpeisiin toivotulla tavalla. 3. itse toiminnan kehittämisen ymmärtäminen asukastupatoiminnassa osallistavana ja jatkuvana toimintana, joka ottaa huomioon muuttuvat tarpeet.

Jotta asukastupien toiminnasta saataisiin paremmin paikallisia tarpeita vastaavaa, on aloitettava asukkaiden mielestä kehittämistä kaipaavien asioiden esille tuomisesta ja asukkaiden osallistumisesta suunnitteluun. Tuvilla on keskustelussa tullut esiin kuinka ajat ovat monin tavoin muuttuneet entisistä, ja kuinka ennen oli sellaista aktiivista toimintaa, jollaiseen ei ole enää joko mahdollisuutta, halua tai tarvetta. Yleinen ihmettelyn aihe on ollut kuinka vähän ihmiset enää kiinnostuvat mistään yhteisestä toiminnasta mitä on tarjolla. Näiden keskustelujen pohjalta kehitellyn kyselyn tarkoituksena oli selvittää asukastupien lähialueiden asukkailta millaista arkielämää tukevaa toimintaa tai palvelua he toivoisivat tuvalla olevan. Päämääränä on edistää mahdollisuutta osallistua asukastupatoiminnan kehittämiseen ja saada toiminta vastaamaan paremmin tarpeita.

### 3.3 Sosiokulttuurinen innostaminen

Innostuskirjassa (Kinnunen ym. 2003) kerrotaan, että innostamisessa on kysymys ihmisten johtamisesta, siitä miten saada ihmiset motivoitumaan toimintaan

yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Innostajan on opiskeltava sellaista johtajuutta, jolla ihmiset saadaan lämpenemään yhteiselle asialle. Pohjimmiltaan raja innostamisen ja johtamisen välillä on olematon. Innostajalta vaaditaan kykyä johtamiseen ja johtajalta vastaavasti taitoa innostamiseen. Eritoten sosiokulttuurisessa toiminnassa on hyvä tehdä kaikki voitava sen eteen, että ihmiset jaksavat jatkossakin. Inhimillistä yhteiskuntaa ei voi rakentaa epäinhimillisellä tavalla. Ihminen tarvitsee lepoa ja luvan olla myös heikko. Todellinen vahvuus syntyy heikkouden hyväksymisestä ja todellinen tehokkuuden lähde on olemisen, joskus sietämättömässäkin kepeydessä. (Kinnunen & Penttilä & Rantala & Salonen & Tervo 2003.)

Kurjen (2000) mukaan sosiokulttuurinen innostaminen on useissa maissa sosiaalipedagogiikan tärkeä osa, jonka juuria voi jäljittää historiaan Ranskaan toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan innostamisen elvyttämisen tekniikaksi, jopa kauemmaksi, suomalaiseen mytologiaan, esimerkkinä Kalevalan henkilöinä kuvatut suomalaisen kulttuurisen innostamisen tiennäyttäjät. Sosiokulttuurinen innostaminen on Kurjen (2000) mukaan peräisin kansalaisliikkeisiin perustuvan sosiaalityön ideoinnista. Kansalaisliikkeet olivat 1800-1900 -lukujen vaihteessa apuna mm. kaupungistumisen mukana syntyneessä uudenaikaisessa yhteisöongelmassa. Sosiokulttuurinen innostaminen on aatteena ja käytäntönä levinnyt Kurjen (2000) mukaan laajalle maailmalle, ja innostajat työskentelevät joko ammatillisina, alalle koulutettuina tai vapaaehtoisina, ja alan juuret ovat vapaaehtoistyössä. (Kurki 2000 7-11.)

Sosiokulttuurisessa innostamisessa toiminnan tarkoitus on tehokkaiden paikallisten ohjelmien avulla tukea ihmisten omaa luovaa osallistumista. Tukemiseen on monia keinoja, muun muassa erilaisten ryhmäprosessien ja sosiaalisten verkkojen synnyttäminen, osallistava suunnittelu, monenlaisten aloitteiden, informaation ja neuvottelujen aikaansaaminen, toimintatutkimus sekä paikallisten projektien ja ohjelmien huolellinen suunnittelu ja toteutus. Taustanäkemyksinä käytetään erilaisia aktiivisten pedagogiikkojen muotoja. (Kurki 2000, 24.)

Toimintatutkimuksen etenemisen edellytyksenä on, että toiminnan kehittämiseen osallistutaan, mikä puolestaan edellyttää, että kehittämisestä kiinnostutaan. Kurki (2000) kertoo innostamisen metodologisista askeleista teoksessaan Sosiokulttuurinen innostaminen, että ensimmäinen askel on osallistavan tutkimuksen tekemistä. Tutkimuksen tavoitteena on saavuttaa innostamisen kohteena olevan todellisuuden tunteminen. Se tapahtuu analysoimalla tutkimuksen kohteena olevassa ryhmässä vallitsevia tarpeita, resursseja, tilanteita, tekoja, voimia, vastavoimia ja yhteistyömahdollisuuksia. Tutkimuksen avulla saadaan



toiminnan perustaksi välttämätön tieto siitä sosiaalisesta todellisuudesta, jota on tarkoitus muuttaa. Oleellista on myös niiden käsitysten tunteminen, esimerkiksi ideat, motiivit, myönteiset ja kielteiset arvot, joita ihmisillä tästä todellisuudesta on ja jotka ohjaava heidän käyttäytymistään. Toiminnan kehittyminen ja sosiokulttuurisen innostamisen toinen askel vaatii tutkimuskokonaisuutta koskevan vision hahmottamista. Tämä Kurjen (2000) esittämä askel tarkoittaa asukastupatoiminnassa vision rakentamista paikallisen asumalähiön ihmisten ja yhteisön ja yhteiskunnan tarinan pohjalle. (Kurki 2000, 97.)

Kolmannen askeleen tavoitteena on saavuttaa kyky tulkita kriittisesti todellisuutta. Kurki esittää tavoitteeksi herättää henkiin ryhmän historia ja sitä kautta tunnistaa sekä arvostaa kriittisesti omaa kulttuuria, sekä tavoitteeksi ymmärtää yhteisön ideologisia olosuhteita ja saada aikaan transformatiivisia toimintoja sekä synnyttää ja edistää vaihtoehtoisia kommunikaation ja kasvatuksen prosesseja. Asukastupatoiminnan kehittämisessä tämä askel on pyrkimystä saada esiin jo aiemmin käytössä olleet mutta nyt käyttämättömänä olleet voimavarat, joita hyödyntämällä monin tavoin muuttuneista olosuhteista huolimatta uusiin, esimerkiksi asukastupaympäristössä monikulttuurisuuden tuomiin haasteisiin voidaan vastata. Kurjen (2000) neljännen askeleen mukaan kohotetaan ja vahvistetaan ihmisten tietoisuuden tasoa, mikä perustuu siihen, että luotetaan ihmisten haluun ja kykyyn organisoida yhteisöksi. Viides metodologinen askel tähtää yhteisön uuden ja paremman tarinan, vaihtoehtoisen historian syntymiseen. Asukastuvilla tapahtuva sosiokulttuurinen innostaminen on vielä ensiaskelella. (Kurki 2000, 97.)

Kurki (2000) kertoo sosiaalisen toiminnan olevan kokonaisuuden ydin vaikka askeleiden etenemisessä käytetäänkin apuna kaikkia niitä välineitä, joita löydetään eri tieteiden avulla. Hän vetää yhteen askelten etenemistä tutkimuksena, joka päättyy tutkimuksen tulosten perusteella tehtyyn tilanteen diagnoosiin. Sen jälkeen tapahtuu sosiaalisten interventtioiden ja aktiviteettien ohjelmointi, sen toteuttaminen ja lopulta arviointi. Innostamisen prosessi on toiminnan, sen reflektion ja niiden pohjalta nousevan uuden ja paremman toiminnan vuorovaikutusta. (Kurki 2000, 97.)

Innostamisen tavoitteena Kurki (2000) kertoo Madridilaisen yliopiston professori Merinon mukaan olevan persoonallisen, inhimillisen yhteisön ja yhteiskunnan rakentamiseen ja hyvän arkipäivän elämälaadun tavoittelemisen. Yksilöllisellä tasolla ihmisiä saatetaan yhteen toistensa kanssa ja tuetaan kulttuurista luovuutta ja moniarvoisuutta. Ryhmätasolla motivoidaan erilaisten ryhmäprosessien liikkeelle lähtemistä sekä yksinkertaistetaan rakenteita ja toimintoja sellaisiksi, että ne

auttavat ryhmien itseohjautuvuutta. Tuetaan paikallisen kulttuurin ilmiöitä, ja suositaan sosiokulttuurisen innostamisen muuttumista ammatillisesta toiminnasta ihmisten omaan aloitteellisuuteen perustuvaksi toiminnaksi, jonka ytimenä on kahden ihmisen välinen aito kohtaaminen. (Kurki 2000 9-23.)

Sosiokulttuurinen innostaminen on tausta-ajatuksena asukastupatoiminnan toimintatutkimuksellisessa kehittämisessä. Innostamisen edellytyksenä on toimintaympäristön tunteminen ja tasavertainen osallistuminen ilman hierarkkisia suhteita. Innostaminen on yhteisöllistä toimintaa, se on kasvatusta, mutta ei opetusta. Osallistava suunnittelu on ensimmäinen kehittämistehtävässäni käyttämämme innostamisen keino. Alkuinnostus suunnitelmien tekoon ja ideoiden kirjaamiseen kuulosti lupaavalta, vaikuttavinta innostuksen heräämisessä on mielestäni osallistujien kokemus saada olla täysin tasavertaisessa asemassa tuomassa omia ajatuksia esille ja päättäjien tietoon. Innostamisen herättäjänä motivoiva haastattelu on ollut apuna vahvistamassa idean kasvamista suunnitelmaksi. Suunnitelmien toteuttamisen mahdollisuus on tullut konkreettisemmaksi, kun niitä on pohdittu yhdessä.

Asukastuvilla innostamiseen on pyritty myös kannustamalla omien taitojen hyödyntämiseen ja aktiivisuuteen osallistua, sekä huomioimalla erityisesti myönteisesti ilmapiiriin vaikuttaminen positiivisella palautteella. Tuvilla työskentelevät ja toimintoja käynnistelevät kävijät lannistuvat virittelemään toimintoja ellei niistä saa palautetta. Käytännössä myös "ei toimineiden" ideoiden pohtiminen ja tarvittaessa muokkaaminen toisella tavalla toimivammaksi on osa toimintatutkimuksemme sykleinä käsiteltäviä asioita.

### 3.4 Delfoi-menetelmä

Delfoi-tekniikan idea on perinteisesti Metsämuurosen (2000) mukaan siinä, että kerätään tietoa asiantuntijoiden mielipiteistä, joita täsmentämällä haetaan konsensusta. Delfoi-tekniikka soveltuu Metsämuurosen (2000) mukaan mm. heikkojen signaalien havaitsemiseen. Tässä kehittämistehtävässä on tarkoituksena saada nimenomaan näiden 'heikkojen signaalien' eli hiljaisempien ihmisten ääni aivan yhtä kuuluvaksi kuin muidenkin. Asukastuvilla toteutettujen kyselyjen ja haastattelujen perusteella kerätyt tarpeet ja toiveet ovat asiantuntijakyselyssä mukana tasavertaisina. (Metsämuuronen 2000, 34, 35.)

Delfoi-menetelmän kehittäjänä oli Anttilan (2006) mukaan alun perin Otto Helmer, jonka tavoitteena oli luoda ryhmän konsensukseen pyrkivää menetelmää, jossa

voitaisiin minimoida enemmistön laumaefekti, mielipidejohtajien tai muuten voimakkaiden henkilöiden vaikutus ryhmän mielipiteeseen, ryhmädynamiikan kaikkia jäseniä manipuloiva vahva vaikutus, yksittäisten ryhmän jäsenten haluttomuus ilmaista julkisesti mielipiteitään sekä asiantuntemattomuus. Kysymys oli menetelmästä, jossa kukin yksittäinen jäsen voi kehittää ryhmän yhteistä ratkaisua eteenpäin, mutta samalla pysyttäytyä yksilötasolla. Delfoi-menetelmän avaintekijät ovat informaation jäsentely ydinkohdiksi, osanottajilta saadun palautteen käsittely ja osanottajien anonymiteetin turvaaminen. (Anttila 2006, 403.)

Delfoi-tekniikka on Metsämuurosen (2000) mukaan eräs tulevaisuustutkimuksen menetelmistä, hän kertoo Osmo Kuusen sanovan Vapaavuoren (2003) toimittamassa teoksessa "Miten tutkimme tulevaisuutta?", että Delfoi-tekniikka on ensisijaisesti tulevaisuuden tekemisen eikä niinkään ennakkoinnin väline. Kuusi (1993) tiivistää Delfoi-tekniikoita yhdistävät piirteet neljään kohtaan: 1. tutkimusta varten on koottu asiantuntijaryhmä tai -paneeli. 2. Asiantuntijat muotoilevat kantansa tutkimusta tekeväälle erikseen. 3. Asiantuntijoille välitetään anonymisti kirjallisesti tietoja toisten panelistien kannanotoista. 4. Asiantuntijat voivat yhden tai useamman kerran muuttaa kannanottojaan esitetyn aineiston perusteella. (Kuusi 2003, 134-144; vrt. Metsämuuronen 2000, 32-33.)

Asukastupatoiminnan kehittämishankkeessa hyödynnän ja sovellan delfoi-tekniikkaa asukastupien käyttäjille suunnattujen haastattelujen ja kyselyjen perusteella saatujen vastausten arvioinnissa ja kehitettävien asioiden eteenpäin viemisessä. Aluksi asukastupien käyttäjät tuovat tarpeensa ja ideansa esille. Jäsentelen näin saadun informaation ja pyydän siihen asiantuntijaraadin arviota. Ensimmäisellä asiantuntijakierroksella varsinaisten toimintojen, palvelujen ja tuen tarjoamisen ja järjestämisen kannalta kuulen monia eri viranomaisasiantuntijoita ja muita mahdollisia toteuttamisessa mukana olevia tahoja erilaisten toteutustapojen ja -mahdollisuuksien selvittämiseksi. Asiantuntijaraatiin on mahdollisuus osallistua myös jokaisella tarpeita ja ideoita esittäneellä kyselyyn vastanneella. Delfoi-kyselyllä saadun palautteen käsittelemme toimintatutkimuksen luonteen mukaan, käytäntöä kehitämme mahdollisuuksien mukaan ottamalla ideoita käyttöön. Suunnitelman mukaan toisella delfoi-asiantuntijakierroksella pyydän ensimmäisen asiantuntijakierroksen vastauksiin tarpeen mukaan tarkennuksia.

Käytän delfoi-menetelmää sekä tiedon keruuseen että arviointiin. Hankkeen arvioinnissa ja osana delfoi-menetelmän sovellusta on mukana myös neljännen sukupolven arviointi. Saaren (2008) esittämien neljännen sukupolven arvioinnin keskeisten periaatteiden ja seurausväitteiden mukaan arviointi on prosessi, jossa

arvioijat ja "osanottajat" muodostavat yhteistyötä tehden käsityksen arvioitavasta kohteesta, seurauksena arviointi muokkaa todellisuutta ja arvioinnin tuloksena muodostunut käsitys on jatkuvan hionnan, tarkennuksen ja muokkauksen kohteena. Asukastupatoiminnan kehittämisessä myös muut keskeiset periaatteet tuovat arvioinnin kokoaikaisen läsnäolon esille: tiedon keruuta ja arviointia tehdään toisistaan erottamattomasti ja samanaikaisesti – esimerkkinä oppilastyönä suunniteltujen asioiden toteuttaminen. Arviointi on Saaren (2008) mukaan paikallinen prosessi ja tulokset riippuvat paikallisista olosuhteista, osallistujista ja arvoista, eikä niitä voi yleistää toisenlaisiin tilanteisiin. Arviointi on opettamis- ja oppimisprosessi, se on jatkuva, toistuva, suuntaansa hakeva ja kehittyvä prosessi, se on pikemminkin vastuuta jakava kuin sitä jollekin osoittava prosessi. (Saari 2008, 33-35.)

## 4 KANSALAIIS- JA ALUELÄHTÖISET ASUKASTUVAT

### 4.1 Laktion turvaama osallisuus ja asiakaslähtöisyys

Kansalaisuuslaki suo oikeuksia ja velvollisuuksia, sosiaalihuoltolaki takaa turvaa ja sosiaalihuollon asiakaslaki puolustaa sekä oikeuksia että mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti. Korhosen (2004) mukaan sosiaalityön painopistettä ryhdyttiin 1990-luvulle tultaessa siirtämään korostuneemmin paikalliselle tasolle ja ehkäisevään suuntaan. Muutoksen tavoittelussa uudenaikaisella yhteistyöllä nousi esille mm. rajojen ylittäminen, verkostot ja tiimit, avoimet foorumit, uusi palvelu- ja päätöksentekokulttuuri, päätösten sosiaalisten vaikutusten arviointi, alue- ja väestövastuu sekä kansalaisesta asiakkaaksi -ajattelu. (Korhonen 2004, 126.)

Kansalaisuuslain mukaan kansalaisuudella tarkoitetaan yksilön ja valtion välistä lainsäädännöllistä sidettä, joka määrittää yksilön asemaa valtiossa ja jolla määritetään yksilön ja valtion välisiä keskeisiä oikeuksia ja velvollisuuksia. Jokainen kansalainen on jonkin kunnan jäsen ja jäsenyys määräytyy pysyvän asuinpaikan eli kotikunnan mukaan. Kunnan asukkaalla on oikeus kunnan tarjoamiin palveluihin, joita pystytään tuottamaan verotuloilla. (Kansalaisuuslaki 16.5.2003/359; Arola & Aromaa & Haapala & Hentilä & Kauppinen 2005, 82.)

Kemppainen (2001, 26,57) kertoo, että sosiaalihuoltolaissa on jo vuodelta 1971 periaatekomitean mietinnön mukaisia yksityisen henkilön kohtelua koskevia säännöksiä, joiden mukaan toimintaperiaatteet ovat: palveluhenkisyys, pyrkimys normaalisuuteen, valinnanvapaus, luottamuksellisuus, ennaltaehkäisy ja omatoimisuuden edistäminen. Asiakas määritellään laissa (812/2000) sosiaalihuoltoa hakevaksi tai käyttäväksi henkilöksi. Sosiaalihuollolla tarkoitetaan (710/1982) sosiaalipalveluja, mm. tukitoimia joiden tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön tai perheen sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. (Kemppainen 2001, 26,57.)

Sosiaalihuollon asiakaslaila (812/2000) on Kananojan (Kananoja ym. 2007) mukaan tarkoituksena edistää asiakaslähtöisyyttä, asiakkaan oikeutta hyvään sosiaalihuoltoon sekä asiakkaan ja työntekijöiden sitoutumista yhteisesti sovittuihin asioihin. Laki sisältää sosiaalihuollon asiakkaan osallistumiseen, kohteluun ja oikeusturvaan liittyvät keskeiset oikeudelliset periaatteet. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000; Kananoja ym. 2007, 55.)

Kansalaisten yhteiskunnallisen osallistumisen perinne on Suomessa pitkä ja vahva jo 1800-luvun lopulta lähtien. Kansalainen ja yhteiskunta-teoksen mukaan (Arola ym. 2005) raittius-, osuustoiminta ja uskonnolliset liikkeet sekä yhdistystoiminta vetivät mukaansa suuria kansanjoukkoja, mutta ovat historian kuluessa menettäneet suosiotaan. Kuitenkin vielä monet yhdistykset ja järjestöt täydentävät yhteiskunnan tarjoamaa sosiaaliturvaa. (Arola ym. 2005, 97.)

Nupposen (2001) mukaan hallintokulttuurin muutos tuntui 1990-luvulla lähiöuudistusprojekteissa, kun jo tuolloin ympäristölainsäädäntö edellytti asukkaiden kuulemista ja osallistumista. Projektien yhdyshenkilöiden tapa korostaa projektien merkitystä nimenomaan asukkaiden aktivoijina tai osallistumismahdollisuuksien turvaajina kertoi ajankohtaisesta kehityksestä. Kuntalaiset ja paikalliset voimavarat koettiin tarpeellisiksi. (Nupponen 2001.)

Sirkkunen (2004) jakaa kansalaislähtöisyyttä kansalaisverkkohankkeitten hahmotuksessa kolmeen ryhmään: ensinnä yksittäisen kansalaisen oikeuksien, resurssien ja palveluiden näkökulmasta, toiseksi yhteisöjen ja alueiden kehittämisen kannalta, joissa kansalainen nähdään aktiivisena toimijana palvelun käyttäjän roolissa sekä kolmanneksi aktiivisena osallistujana ja palvelun tuottajana. Kehittämishankkeessani asukastuvilla käyvät kansalaiset ovat asiakassuhteessa asukastuvilla, ja tavoitteena on, että asiakkaitten asiakaslähtöistä näkemystä tuen tarpeesta hahmotellaan kaikkien näiden kolmen ryhmän mukaan. Pyrkimyksenä tarkoituksenmukaisella tuella, toiminnalla ja mahdollisuuksilla luoda verkostoa ja osallistua, näin saada aikaan lakisääteisiä palveluja tukevaa apua kansalaislähtöisiin tarpeisiin. Asiakaslähtöisesti tarpeita selvittämällä, asiantuntijavoimin tarpeisiin vastaavan toiminnan ja palvelun mahdollisuuksien selvittämällä ja sitä kautta yhteistyöllä asukkaiden ja eri tahojen toimijoiden kanssa saada aikaan jo olemassa olevien voimavarojen hyödyntämistä räätälöidysti ao. alueen ihmisten tarpeisiin. (Sirkkunen 2004, 9-11.)

Asiakaslähtöisyys on keskeinen sosiaalityön kehittämisen näkökulma. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston julkaiseman Haagan sosiaalipalvelutoimiston suunnitelmallisen sosiaalityön projektin (Borg & Mannerström, 2002, 9) raportin määrittely: "Asiakaslähtöisyys on väline, jolla asiakkaan ja työntekijän vuorovaikutuksessa pyritään tavoitteisiin." Projektin selvityksen mukaan usein on tarpeen ottaa huomioon asiakkaan ilmaisemien toiveiden lisäksi muitakin tekijöitä, joita asiantuntija tuo esiin. Aktiivinen asiantuntijuuteen perustuva osallistuminen ei ole raportin mukaan välttämättä ristiriidassa asiakaslähtöisyyden kanssa, kun työntekijä on tukemassa asiakasta omien elämäntavoitteidensa selkeyttämisessä ja

saavuttamisessa. Asiakslähtöisyyden merkityksen taustaoletuksena tässä raportissa on, että asiakas panostaa voimavarojaan vain sellaisten tavoitteiden puolesta, joiden hän tuntee olevan itselleen mielekkäitä ja parantavan hänen tilannettaan. Työntekijän yksin asettamat tavoitteet harvemmin johtavat yhteistyöhön perustuvaan vuorovaikutukseen. (Borg ym. 2002, 9.)

Kehittämistehtävässani on tavoitteena selvittää asukastuvilla tarjottavan tuen tarvetta kansalaislähtöisesti. Edellä oleva projektin selvitys tukee myös sitä ajatusta, että tarpeeseen suunniteltu ja asiantuntijan kokemukseen perustuvan palvelutarjonnan tarkoitus ei ole tarjota pelkän akuutin ongelman hoitamista, vaan asiantuntijuuden perusteella asiakkaan voimavarojen ohjautumisen tukemista vaikuttaa kokonaisvaltaisemmin tilanteensa parantumiseen.

Asiakkaan hoitaessa asioitaan eri viranomaisten kanssa on valitettavasti ajan rajallisuuden vuoksi joissakin tapauksissa asiakslähtöisyys mahdollista vain minimiehdon mukaan (Borg ym. 2002, 9) – eli asiakasta ehditään ehkä kuulla, mutta ehtiikö asiakas todella ymmärtää mitä ja miksi lopulta päätetään ja kirjataan suunnitelmiin. Kovat ulkoa päin tulevat vaatimukset kasaavat joissakin tapauksissa ongelmia ja kykenemättömyys hoitaa asioitaan pahentaa tilannetta. Toistuvasti palveluja tarvitsevalle asiakkaalle varataan yleensä käynnin yhteydessä seuraava aika, mutta tapaamisen jälkeen ennen seuraavaa aikaa, esim. kysymyksen herätessä, on asiakkaan vaikea tarkistaa asioita. Puhelinpäivystysaika on joidenkin palvelujen osalta tunnin päivässä, toisten palvelujen osalta vielä harvemmin, esim. vain kaksi kertaa viikossa. Jos jostain syystä ei tavoita viranomaista juuri oikeaan aikaan, voivat asiat mutkistua entisestään. Näissä tilanteissa toinen ihminen, luotettava ystävä tai sellaisen puuttuessa, kokemukseni mukaan, asukastuvalla työskentelevä kuuntelee ja auttaa mahdollisuuksien mukaan, konkreettisen asiakslähtöisesti. Asukastupatoiminnan kehittämisen tarkoituksena on tukea ensisijaisesti asiakkaita, mutta myös viranomaispalveluja vahvistamalla asiakkaan etenemistä oikeaan suuntaan.

Koska sosiaali- ja terveystoimen resurssit ovat käytössä suurimmaksi osaksi korjaavissa toimenpiteissä, on tarpeen selvittää miten asiantuntijat näkevät mahdollisuudet vastata esitettyihin tarpeisiin – esimerkiksi voisiko koulutettavia, tulevia eri alojen ammattilaisia hyödyntää asukastupien kautta ennaltaehkäisevässä työssä: ylläpitämässä aktivoivaa ja elämäntilannetta tukevaa toimintaa tai tiedotusta. Selvittelyn avulla on pyrkimys saada esiin niitä asioita, joita ei ehkä vielä ole kokeiltu, mutta joita voitaisiin toteuttaa yhteistyöllä tai jopa uusilla toimintamalleilla.

## 4.2 Aluelähtöisyys

Aluelähtöinen on Aija Staffnsin (2006) mukaan paikallisuutta ymmärtävä. Aluelähtöisyys merkitsee hankkeessani asiakkaitteni asuinpaikan ja paikallisten palveluiden saatavuuden mukaan elinaluetta eli käytännössä Kemi-Tornion seutukuntaa. ”Paikallisuutta ymmärtävä” kuvaa niitä olosuhteita, joissa asiakkaat elävät. Esimerkiksi jotkut palvelut ovat käytettävissä seudullisesti keskitettynä. (Staffns, 2006.)

Alueellinen suunnittelu -teoksessa (Jauhiainen & Niemenmaa 2006) kerrotaan suomalaisen aluehallinnon järjestelmän uudesta vielä muotoaan hakeva toimijasta eli seudusta. Työssäkäyntialueisiin perustuvat seudut koostuvat suuremmasta keskuksesta ja sitä ympäröivästä alueesta, jonka sisällä ihmiset käyvät töissä, hankkivat palveluja ja elävät jokapäiväistä elämäänsä. Näiden seutukuntien muodostamisen kriteereinä on käytetty pääasiassa kuntien välistä yhteistyötä ja työssäkäyntiä, sisäasiainministeriö vahvistaa seutukuntajaon. Seutukunnat ei ole pysyvä alueellinen hallintoyksikkö, sen sijaan 2010-luvulle ulottuvilla seutuyhteistyökokeiluilla lisätään teoksen mukaan toiminnallisen alueen kuntien yhteistyötä, näiden joukossa on kokeilualueena myös Kemi-Tornion seutu. Seutuyhteistyön tavoitteet on teoksen mukaan asetettu epämääräisiksi, niitä epäillään ja päätöksiä esimerkiksi peruspalvelujen seudullisesta toteuttamisesta ei ole pystytty toteuttamaan, osasyynä on hallinnollinen sekavuus. Seutujen yhteistyöeliminä ovat olleet aluevaltuusto, seutuhallitus, talousaluetoimikunta, kuntayhtymä ja niin edelleen. (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 221-222).

Sisäasiainministeriön vuonna 2005 asettaman kunta- ja palvelurakennemuutos - hankkeen paikallisesta, Kemi-Tornion seudullisesta mallista kirjoittaa Arja Honkakoski (2006) aluevaiheen keskustelun pohjaksi esitettyjen vaihtoehtojen olevan peruskuntamalli, piirimalli ja aluekuntamalli. Niitä on arvioitu yleisesti ja Kemi - Tornion seutukunnan näkökulmasta, mutta suurimman kannatuksen on saanut Seutukunnan keskustelua varten tuotettu oma Kemi - Tornion seudullinen malli. Kemi - Tornion alueen kehittämiskeskuksen seutuvaltuusto on päättänyt 8.2.2006 kannanotostaan PARAS - hankkeeseen, että Kemi - Tornion seudullinen malli voidaan toteuttaa toimialakohtaisin kuntayhtymin, monialaisella kuntayhtymällä, seutuhankkeen mukaisella seutuvaltuustolla tai muilla seudullisilla organisoineilla. (Honkakoski 2006).



Muutoshaasteina raportissa esitetään: Kemi - Tornion seutukunnan kuntatalouden ongelmat ovat kärjistyneet kymmenen viimeisen vuoden aikana. Mikäli kuntatalouden kehityksen suuntaa ei kyetä muuttamaan, peruspalvelujen rahoitus käy mahdottomaksi jo lähivuosina. Kuntatalouden ongelmien laukaisemiseen tarvitaan nopeita valtakunnallisen ja paikallisen tason rakenteellisia ratkaisuja. Paikalliset keinot vaikuttavat ongelman laajuuteen ja syvyyteen nähden riittämättömiltä. (Honkakoski 2006).

Pelkistetyksi PARAS-hankkeen tavoitteena on kansalaisten palvelujen turvaaminen tasavertaisesti kohtuullisella veroasteella koko maassa. Keinoiksi esitetään kustannusten kasvun hillitsemistä, palvelujen tuotantotapojen monipuolistamista, palveluprosessien ohjattavuuden parantamista sekä kuntien välisen yhteistyön kehittämistä ja kuntajaotuksen muuttamista. Toisin sanoen uudistuksella haetaan nykyisin kuntien vastuulla olevien palvelujen järjestämiselle laajempaa ja riittävän vahvaa rakenteellista ja taloudellista perustaa. Kuntapalvelut ovat nyt helmikuussa 2009 Pohjolan Sanomien artikkelin mukaan vielä levällään. Paras-hankkeen edellyttämät kuntien suunnitelmat palvelujen järjestämiseksi pitää olla artikkelin (Wallèn 9.2.2009) mukaan valmiina maaliskuun puoleen väliin mennessä. Saman lehden artikkelin (Wallèn 20.2.2009) mukaan nähdään terveyspiirissä etuja eriävistä mielipiteistä ja vanhushuollon tarpeiden tuomista haasteista huolimatta, sekä myös aiemmin kuopatun sosiaali- ja terveyspiirin hyviä puolia, mutta vielä on yhteisymmärrykseen matkaa. (Honkakoski 2006; Wallèn 9.2.2009; 20.2.2009.)

1998 tehdyssä Equilibrium-projektin Suomen osaprojektin kansallisessa loppuraportissa Liisa Hokkanen (1998) kertoo kemiläisestä työttömyydestä kymmenen vuoden takaa. Loppuraportin mukaan Lapin ja Kemin työttömyys säilytti "etumatkansa" muihin suomalaisiin verrattuna myös lamavuosina, jolloin nuorten asema työmarkkinoilla vieläkin vaikeutui ja 20-24-vuotiaiden huomattava työllisyystilanteen heikkeneminen erityisesti. Alle 20-vuotiaiden työttömyysaste on raportin mukaan vieläkin surullisempaa kerrottavaa, ja nuorten kohdalla heidän työmarkkinakelpoisuutensa pelätään kärsivän siitä, että he oppivat muun kuin työntekoon ja työmarkkinakansalaisuuteen perustuvan elämäntavan ja arvomaailman. (Hokkanen & Izadi & Kurtakko & Mykkänen & Urponen & Uusilehto 1998, 17-18).

Paikallisuutta ymmärtävään aluelähtöisyyteen liittyy myös asukastupien käyttäjissä näitä lamavuosien uhreja kymmenen vuotta myöhemmin. Työmarkkinakelpoisuus on joillakin kärsinyt todella tuntuvasti, vaikeuksien myötä ongelmat ovat kasautuneet ja uudenlaisen elämäntavan opetteleminen on pitkä prosessi, johon tarvitsee tukea.

Huono-osaisuuden alueellinen kehitys 1990-luvulla –julkaisun mukaan huono-osaisuus riippuu osaksi ihmisen omista lähtökohdista ja tahdosta, osaksi ulkoisista tekijöistä kuten asuinalueesta ja yhteiskunnallisista olosuhteista. Se ei ole pelkästään aineellista ja määrällistä vaan ennen kaikkea aineetonta ja laadullista. (Viljanen, 2001, 15-17.)

Paikallinen toimintaympäristö on muuttunut marraskuussa 2008 perustetun vastaanottokeskuksen perustamisen myötä. Vastaanottokeskus sijoittuu yhden asukastuvan läheisyyteen ja on lisännyt näin asukastuvalla kävijöitä runsaasti. Asukastupatoiminnan kehittämisessä on huomioitava myös vieraiden kulttuurien tuomat haasteet, monikielisyys ja kulttuurierot näkyvät päivittäisessä elämässä. Toimintaympäristön muuttuminen vaikuttaa alueen väestön arkeen ja haastaa heitä mukaan eri kulttuurista tulevien ihmisten kotouttamiseen. Lehtikirjoitukset ja ajankohtaisohjelmat televisiossa kertovat kulttuurien törmäyksistä yöelämässä, mutta päivisin kaikki näyttää pääasiassa hyvältä.

Olemme osa Eurooppaa, vuodesta 1995 Euroopan unionia ja näin myös mukana unionin aluepolitiikassa. Meitä koskevat unionin jäsenvaltioissa yhdenmukaistuvat aluekehityksen periaatteet. Euroopan yhtenäistä kehitystä tukevat rahastot, joiden vaikuttavuutta lisäävät ja täsmentävät Euroopan neuvoston määrittelemät ensisijaiset tavoitteet ja rakenteet sekä annetut asetukset. EU:n alueellisessa kehittämisessä on keskeistä, että alueiden kehittämistä koskeva päätöksenteko tapahtuu mahdollisimman lähellä toimintaa. (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 115, 121, 123).

Kun Korhosen mukaan teoksessa Näkökulmia ehkäisevään sosiaalipolitiikkaan (2004) suomalaisen sosiaalipolitiikan painopistettä ryhdyttiin siirtämään aiempaa korostuneemmin paikalliselle tasolle kuntiin, nimettiin tavoitteiksi yleisellä tasolla mm. yhteistyön edistäminen ja lisääminen sekä viranomaisten keskinäisten, vakiintuneet sektorirajat ylittävien yhteistyömahdollisuuksien avaaminen. Myös kuntalaisten omaehtoisen itsenäiseen selviytymiseen ja elämänhallintaan tähtäävän toiminnan ja osallistumisen aktivoiminen ja tukeminen sekä myös suunnitelmien laadinta kustannusten vähentämiseksi olivat tavoitteina. (Korhonen 2004, 124-125).

Perinteisen ongelmia jälkikäteen korjaamaan pyrkivän sosiaalipolitiikan sijasta ehkäisevän sosiaalipolitiikan työryhmän toimenpidesuosituksissa sosiaaliset riskit ja ongelmat pyrittiin Korhosen (2004) mukaan tunnistamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ja ennaltaehkäisyyn katsottiin toteutuvan parhaiten

paikallisissa rakenteissa eri toimijoiden ja kansalaisten yhteisenä toimintana. Erityisen painon tavoitteenasettelussa sai kansalaisten omaehtoinen itsenäistä selviytymistä ja elämänhallintaa kehittämään pyrkivä toiminta. Väärälän (1995) mukaan ihmisten elämän epävakaisuuden lisääntyminen ja ongelmien ja tarpeiden eriytyminen näyttävät korostavan yhä enemmän eriytyvien, tilannekohtaisten ja paikallisten ratkaisujen merkitystä. (Korhonen 2004, 126; Väärälä 1995, 9.)

Asukastuvilla lähialueen ihmisten elämän epävakaisuuden lisääntyminen kuuluu puheissa, muutosten koetaan yleensä huonontavan pienen ihmisen asemaa. Euroopan unionin jäsenvaltion asukkaana tuntuvat aluekehityksen periaatteet yhdenmukaisuudesta etäisiltä. Kehittämisessä keskeiseksi mainittu, lähellä toimintaa tapahtuva päätöksenteko alueellisesta kehittämisestä, on tarpeen, mutta vaikuttaa olevan käytännössä epämääräisten tavoitteiden ja hallinnollisen sekavuuden vuoksi vaikeaa. Jo Jauhiaisen ja Niemenmaan (2006) esille tuoma seutujen yhteistyöelinten määrä näyttää maallikosta todella moninkertaiselta erilaisten valtuustojen, hallitusten, toimikuntien ja yhtymien vaikuttamiskilpailulta, mutta tulokseen ei tunnuta pääsevän. (Jauhiainen & Niemenmaan 2006, 221-222.)

Palveluita tarvitsevat ihmiset kokevat muutosten kaventavan toimintamahdollisuuksia entisestään. Tiedetään, että palveluita on tarjolla, mutta esimerkiksi niitä koskevista muutoksista tiedottaminen koetaan puutteelliseksi ja henkilökohtaisen palvelun ja puhelinpalvelun supistaminen vaikeuttavat asioiden hoitoa. Aiemmin henkilökohtaisena palveluna tarjotut asiat ovat muuttuneet aluksi puhelimella hoidettaviksi ja tekniikan käytön yleistyttyä yhä enemmän tietokoneella persoonattomasti hoidettaviksi asioiksi. Esimerkiksi nyt uutena palveluna tietokonetta käyttäville suunnattu sosiaalipalveluiden verkkoneuvonta pisti ikääntyvän ja atk-laitteita vieroksuvan miettimään kauanko on ylipäätään mahdollista hoitaa asioita muuten kuin tietokoneen avulla. Koetaan, että vaikka mahdollisuudet asioiden mekaaniseen hoitamiseen jollain tavalla taataan, on henkilökohtaisen palvelun vähentymisen myötä lisääntynyt turvattomuus sekä epävarmuus asioiden hoitamisessa.

### 4.3 Asukastupa paikka alueellisen tarpeen mukaan

Asukastuvat ovat yhteisiä, kaikille avoimia kokoontumis- ja kohtaamispaikkoja, joiden tarkoituksena on parantaa asuinalueen viihtyvyyttä ja edistää asukkaiden yhteistoimintaa. Toiminnan tarkoituksena on osaltaan hidastaa ja ehkäistä esim. syrjäytymistä ja päihdeongelmien syntymistä tai kasvamista, ja tarjota mahdollisuus turvalliseen vapaa-ajan viettoon. Toikko (2005) kertoo suomalaisen yhteisötyön alussa Alli Tryggjin perustamasta Kansankodista kapakoiden kilpailijaksi ja sen merkityksestä työväestölle. Tuolloin Kansankotiin kokoontui päivisin työttömiä, siellä perustettiin työvälityskomitea, joka toimi vapaaehtoisvoimin ja oli mallina myöhemmin perustetuille työnvälityskomiteoille ja työnvälitystoimistoille. Nyt asukastuvat tarjoavat puitteet osallistua yhteiseen tekemiseen, tavoitteena jo historiallisesti merkityksellinen toiminta muotoutuu nyt ajankohtaisten tarpeiden, aktiivisuuden ja resurssien mukaan. (Toikko 2005 106.)

Asukastupia on syntynyt eri puolilla maata, alkusysäys perustamiselle on tullut usein jonkin projektin myötä. Välikankaan (2006) mukaan asukastupatoiminnassa painottuu tänä päivänä ruokailumahdollisuus, joka on yleisin kehittämishankkeista eläväksi käytännöksi muodostunut toiminnanmuoto. Toiminta on jatkunut alueesta riippuen eri tavoin. Erityyppisiä käytäntöjä ja painotuksia voi havaita vertailusta mm. Oulussa, Kemissä ja Porissa (liite 8). Toimintojen muotoutumiseen on vaikuttanut sekä ylläpitäjä, tarve, että olemassa olevat resurssit paikasta riippuen. (Välikangas 2006, 30.)

Sosiaali- ja terveysministeriön valtakunnallista lähiöuudistusta toteutettiin 1990-luvulla. Sosiaalista näkökulmaa lähiöuudistuksessa on selvittänyt sosiaali- ja terveysministeriön tiedotteen (234/01) mukaan Terttu Nupponen. Hänen tutkimukseen kerrotaan liittyvän läheisesti Pyykkösen tutkimus, jonka kohteina olivat valtakunnallisen lähiöuudistuksen kehittämissasiakirjat. Lähiöuudistusprojekteissa kunnostettiin asuntoja ja kohennettiin lähiympäristöä ja julkisia tiloja, tavoitteena oli fyysisen parantamisen lisäksi alueen sosiaalinen kehittäminen. Vaikka painopiste lähiöuudistuksessa oli selkeästi rakentamisessa, oli toiminnallissosiaalinen parantaminen työtä asukkaiden selviytymisen ja alueiden elinkelpoisuuden vahvistamiseksi. Nupposen (2001) mukaan hankkeet synnyttivät lähinnä pienimuotoisia, asukkaiden tueksi tarkoitettuja toimintoja, etenkin asukastiloja, ja uusia kehittämishankkeita, mutta vähän uusia hyvinvointipalveluja. (Nupponen 2001.)

Lähiöprojekteissa syntyi kolmentyyppisiä sosiaalisen kehittämisen muotoja: asukkaiden tueksi tarkoitettuja uusia toimintoja, julkisia palveluja tai uusia hankkeita. Projektien yhteyshenkilöt pitivät tärkeinä saavutuksina alueellisten yhteistyösuhteiden vahvistumista, asukasyhteistyötä ja asukastilojen saantia. Lähiöuudistajat halusivat Sosiaali- ja terveysministeriön Nupposen ja Pyykkösen tutkimuksiin perustuvan tiedotteen (234/01) mukaan rakentamisen ohella ratkoa myös rajun laman tuottamia sosiaalisia ongelmia ja ehkäistä niitä. Sosiaalinen parantaminen tarkoitti paikallisissa lähiöuudistusprojekteissa vaikuttamista alueen sisäisiin asioihin, ennen muuta työtä asukkaiden selviytymisen ja alueiden elinkelpoisuuden vahvistamiseksi. (Nupponen 2001.)

STM:n tiedotteen (234/01) mukaan harva projekti pyrki määrätietoisesti vaikuttamaan sellaisiin ongelmiin, joilla on alkunsa lähiöalueiden ulkopuolelta, kuten palvelujen puutteisiin, syrjäytymiseen ja työttömyyteen. Kuntien sosiaalitoimi vaikutti kuitenkin Nupposen (2001) mukaan joissakin projekteissa ratkaisevalla tavalla sosiaalisen parantamisen tehtävissä: kehitteli työtapoja, järjesti asukastiloja ja henkilökuntaa, rahoitti projektityöntekijöitä omasta budjetistaan tai tuki muuten taloudellisesti työtä. (STM; Nupponen 2001.)

Projekteissa syntyi työllistämisyriyten tuloksena osuuskuntia, toiset edistivät työllistymistä palkkaamalla projektitehtäviin työttömiä. Hankkeiden myötä syntyi alueellisiksi toiminta- ja kokoontumistiloiksi asukastupia, toimintakeskuksia, nuorisotiloja, juhlatiloja, harrastustiloja, liikuntahalleja, sekä myös netti- ja parkkipisteitä. Joissakin hankkeissa syntyneitä hyvinvointipalveluja olivat esimerkiksi päiväkotit, ryhmäneuvola, pienten lasten kerho, koululaisten iltapäiväkerho, vanhusten pienkoti ja työvoimapalvelujen toimipiste. Paikka paikoin sosiaalitoimi sai lähiöuudistajista tukea omille pyrkimyksilleen, ja nämä puolestaan saivat apua sosiaalitoimen työntekijöiltä. Lisäksi sosiaalialalta saadut ajankohtaiset kehittämisajatukset ja pyrkimys parantaa asukkaiden mahdollisuuksia selvitä etenkin työttömyydestä ja syrjäytymisen uhasta kantoivat lähiöuudistusta muutamissa projekteissa. (Nupponen 2001.)

Asuinalueiden kehittämiseksi on Välikankaan (2006) mukaan kaupunginosakehitystyötä tehty viime vuosikymmeninä runsaasti. Kaupungit ovat kehittäneet erilaisia aluemalleja eri osiensa asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Tavoitteena näillä malleilla on lähidemokratia ja asukkaiden kanssa tehtävä yhteistyö, aluemallit ovat monesti nivottu osaksi kaupunkistrategiaa. Erilaiset korttelitoiminnan muodot ovat jääneet elämään sekä vahvistaneet asuinalueiden vetovoimaisuutta. Monimuotoisissa kaupunginosakehityshankkeissa ikääntyvien näkökulmasta merkittävimmiksi ovat nousseet asukastupa- ja kortteliklubitoiminta

sekä esteettömyyden edistäminen. Aktiiviset asukastuvat ovat itse lähteneet kehittämään omaa toimintaansa. Ikäihmisten määrän kasvu asuinalueilla on huomioitu, ja asukastuville järjestetään harrastus- ja opiskelumahdollisuuksia, joista esimerkiksi tietotekniikka on hyvin suosittu ikääntyneiden keskuudessa. Asuinalueiden kehittämiskorkeisuja sekä olemassa olevia lähiokehitys/kaupunginosatyön tuotoksia voi enenevässä määrin hyödyntää myös ikääntyvien kotona asumisen edistämässä. (Välikangas 2006, 30.)

Oulussa kerrotaan asukastupien toiminnan rakentuvan alueellisesti eri ikäisten ihmisten arjen tarpeista. Oulun kaupungin yhteisötoiminnan koordinaattori Alikosken mukaan asukastuvilla järjestetään kaiken ikäisille asukkaille monipuolista kerho- ja harrastetoimintaa, kotipalvelutoimintaa, soppapäiviä, retkiä, musiikkia, teatteria, terveysliikuntaa ja taidenäyttelyjä. Asukastuvilta on mahdollista saada siivous- ja asiointiapua. Useimmilla lähidemokratiayhteisöillä on myös palkattuja kylätalkkareita jota toimivat asukastuvilta käsin. Maaseutu- kaupunki yhteistyö tarjoaa tilaisuuden ostaa asukastuvilta puhdasta lähiruokaa ja luomutuotteita. Asukastuvilla voi hakeutua mukaan vapaaehtoistoimintaan. Asukastuvat toimivat vapaaehtoistoiminnan aluetoimipisteinä ja niihin voi ilmoittautua halutessaan antaa tai saada vapaaehtoisapua. Asukastuvat ovat avoinna pääsääntöisesti arkipäivisin klo 9-15. (Alikoski 2009.)

Oulussa (liite 8) kaupungin arvot ovat yhteisötoiminnan lähtökohtana, ja tavoitteena on, että kuntalaiset kokevat Oulun turvalliseksi asua, viihtyä ja toimia. Toiminta tukee yhteisöllisyyttä ja ihmisläheisyyttä ja on yhteistyötä kaupungin ja asukastoimijoiden välillä. Kaupungin internet-sivuilla kerrotaan yhteisötoiminnassa kaupungin yhteistyökumppaneita olevan asukasyhdistykset, omakoti- ja pienkiinteistöyhdistykset, kylätoimikunnat ja muut asukasyhteisöt, joiden kautta vaikutetaan asukkaita ja alueita koskevaan päätöksentekoon. Oulussa on yksitoista tietotyötorein varustettua asukastupaa, joita ylläpitävät asukasyhdistykset yhteistyössä kaupungin kanssa. (Oulun kaupunki 2009.)

Oulun yhdentoista asukastuvan käyttö on vilkasta ja niiden kehittämisessä ovat alueen ihmiset aktiivisesti mukana. Esimerkiksi Oulun kaupungin asukasyhdistykset ovat tehneet kaupunginhallitukselle kuntalaisaloitteen asukastuville palkattavasta vakinaisesta henkilökunnasta. Kuntalaisaloitteessa kerrotaan vapaaehtoisvoimin tapahtuvan palvelutoiminnan organisoimisen ajavan vapaaehtoiset puun ja kuoren väliin koko ajan asukastuvilla lisääntyvän kävijämäärän myötä kasvaneen suuren ja vaativan työmäärän vuoksi. Aloitteessa esitetään tuville tarvittavan palkata vastuullinen vakituinen toiminnanohjaaja ja tupatyöntekijä toteuttamaan, kehittämään ja koordinoimaan kasvanutta laaja-alaista toimintaa. Nyt

vapaaehtoiset yhdistyksen aktiivit vastaavat kaikesta, mitä yhdistyksen työnantajana tulee tehdä. (Kuntalaisaloite.)

Porissa toimii kolme asukastupaa (liite 8) eri puolilla kaupunkia kaikenikäisten asukkaiden virikkeellisenä kohtaamispaikkana. Asukastuvat tarjoavat mahdollisuuden lukea päivän lehtiä, osallistua erilaisiin retkiin, kerhoihin ja tapahtumiin, tietokoneen käyttöön, juttuseuraan kahvikupin ääressä, ruokailuun muutamina päivinä viikossa ja myös korjausompelupalvelua on saatavissa tuvilla. Asukastuvan tila on sopimuksen mukaan käytettävissä iltaisin ja viikonloppuisin erilaisiin kerhotoimintoihin ja kokouksiin. Asukastuvat ja lähiötoiminta tarjoavat myös mahdollisuuden työharjoitteluun ja työllistämiseen. Porin kaupungin asukastupien aukioloajat ovat myös painottuneet aamuun ja päivään kuten Oulussakin, ovat avoinna maanantaista torstaihin 8-16 ja perjantaisin 8-14.30. Porin työllisyssihteeri Koskelan mukaan asukastupien ruokapalvelut ja muu toiminta sujuu tupakohtaisen vakinaisen lähiötyöntekijän ja muutamien osaaikaisten voimin, apuna myös harjoittelijoita ja opiskelijoita. (Ahonen 2009; Koskela 2008.)

Asukastuvilla toimivien lähiötyöntekijöiden perustehtäviä ovat erilaisten toimintojen ja tapahtumien järjestäminen sekä koordinointi. Lähiötyön tavoitteena on tukea asukkaiden kokonaisvaltaista selviytymistä ja elämänhallintaa, sekä lisätä viihtyvyyttä ja sosiaalista kanssakäymistä yhdessä alueen eri toimijoiden kanssa. Asuinalueen toimivuuteen ja sen epäkohtiin vaikuttaminen sisältyy myös lähiötyöhön. (Porin kaupunki, 2009.)

Kansalaisareena ry on kerännyt tietoja kaikenlaisista Suomessa toimivista kohtaamispaikoista. Niiden tietojen mukaan kohtaamispaikkojen ylläpitäjät ovat pääosin yhdistyksiä, seurakuntia, kaupunkeja ja kuntia, jotkut toimivat ylläpitäjänä yksin, mutta usein ylläpitäjinä toimii myös useampi taho yhteistyössä. Verrattaessa toimintoja, vaikuttaa ylläpitäjien määrä myös toimintojen monipuolisuuteen ja toimitilojen tehokkaaseen käyttöön. Tilaston mukaan kokoontumismahdollisuuksia on muutamasta tunnista ja yhdestä kerrasta kuukaudessa jopa päivittäiseen aukioloaikaan 9-22.

Kansalaisareena ry:n tietojen mukaan kohtaamispaikat ovat pääasiassa kaikille suunnattuja, mutta kohderyhmän osalta myös hieman rajoitettua käytäntöä on, esimerkiksi ikääntyvälle väestölle, lapsiperheille, päihde- ja mielenterveysongelmallisille, työttömille, kaikenlaisista käsitöistä kiinnostuneille tai jopa vain niille, jotka sitoutuvat toimintaperiaatteisiin. Toimintamuodot ovat Kansalaisareena ry:n tiedon mukaan esimerkiksi päiväkeskustoimintaa, ruokailua,

teemapäiviä, neuvonta- ja tukipalveluita, kirpputoreja, tapahtumajärjestelyjä ja koulutustoimintaa. Oman toimintamme kehittämisen suunnitteluun haemme tarkoituksenmukaisuutta selvittämällä paikalliset mahdollisuudet, tarpeet ja resurssit.

#### 4.4 Asukastupatoiminta ja sen kehittämistarve Kemissä

Kemissä asukastupatoiminta on saanut alkusysäyksen vuonna 1998 sisäasiainministeriön tukemasta Osallisuus-hankkeesta, jonka teemana oli Paikallisen aloitteellisuuden edistäminen Marttala-Karihaara -alueella. Asukkaiden yhteistoiminnan edistämiseksi aloitettiin Kemien Marttalassa vuonna 2000 asukastupatoiminnan kehittäminen, josta vastasi Kemien kaupungin omistama Kiinteistö Oy Itätuuli. Eri puolilla kaupunkia toimivilla asukastuvilla oli silloin sosiaalitoimen organisoimana palkattuna alueen pitkäaikaistyöttömiä siivous-, asiointi- ja ruokapalvelutoimintoihin. Sosiaalitoimi luopui panostuksestaan vuosituhanen alkupuolella. (Marttalassa mukavasti 2003; Kujanpää 2009.)

Asukastuvat siirtyivät Meriva -säätiön toiminnan piiriin, koska muuten ne olisi jouduttu sulkemaan ja tarpeellisiksi kokoontumispaikoiksi muodostuneet tuvat olisivat jääneet hyödyntämättä. Tällä hetkellä kolmessa eri osoitteessa toimivat asukastuvat ovat kaikille avoinna olevia paikkoja, joissa voi tavata tuttuja, rupertella, pelata pelejä ja lukea lehtien. Asukastuvat ovat Kemien kaupungin nuorisotoimen tarjoamien palvelujen täydentäjiä.

Asukastupatoiminnan ajatuksena Meriva -säätiöllä oli tarjota eri puolilla Kemiä olevien asumalähiöiden asukastuvilla kokoontumispaikka ja mahdollisuus toimia yhdessä. Tavoitteena oli tarjota turvallisia vaihtoehtoja vapaa-ajan viettoon, ja erilaisia tukipalveluja ja ammattimaisen tuen saantia alueen ihmisten käyttöön. Asukastuvista on ollut tarkoitus työhönvalmennuksen ohella kehittää entistä toimivampia tuki-, motivointi-, harrastus- ja yhteisöllisiä "keskuksia" vastaamaan kunkin lähiön erityistarpeita. Tarkoituksena on myös osaltaan hidastaa ja ehkäistä syrjäytymistä ja päihdeongelmien syntymistä tai kasvamista.

Aikaisemmin kohtaamis- ja harrastuspaikan lisäksi asukastuvat tarjosivat ruoka- ja siivouspalveluja tuvilla työsuhhteissa toimivien henkilöiden toimesta. Esimerkiksi Oulussa ja Porissa olennainen vetonaula, ruokatarjoilu, ei ole Kemissä tilojen eikä toiminnan luonteen vuoksi enää mahdollista. Kemissä asukastuvat toimivat Kiinteistö Oy Itätuulen kerhotiloissa, joissa ei ole varsinaista keittiötä, eivätkä ne



sovellu yleisöruokailun järjestämiseen. Kemiläisillä asukastuvilla toiminnan luonne on hieman muuttunut, kun tuvilla toimiva henkilöstö on pääasiassa työelämävalmennuksessa ja päämääränä on heidän oman työllistymisen edistäminen. Työhönvalmennus sisältää työtoiminnan lisäksi muita työllistymistä edistäviä toimintoja, jotka tapahtuvat esimerkiksi ryhmiin osallistumisina ja tutustumisina muualla kuin työpisteissä. Kun tuvilla päivittäin työskentelevän henkilöstön työtoimintasuhteet ovat oman työhönvalmentautumisen vuoksi lyhytaikaisia, tuottaa henkilöstön vaihtuvuus omat haasteensa. Toimijat ovat monenlaisia taitajia ja tuovat usein tullessaan uusia ideoita tuville, mutta yrityksistä huolimatta valmiit ulkoapäin tuodut ideat eivät ole saaneet kävijöitä innostumaan toiminnasta. Kävijät ovat osoittaneet kiinnostusta ideoista keskustellessa, mutta ideoiden toteutustilanteeseen ei osallistujia ole riittänyt. Esimerkiksi terveellisen ruokavalion ja laihduttamisen teemat on koettu keskusteluissa kiinnostaviksi, mutta järjestetyt kokoontumiset eivät ole houkuttelleet osallistujia. Opiskelijoiden tuomat tempaukset on koettu mielekkäiksi, mutta osallistumisaktiivisuus niihinkin on ollut odotettua laimeampaa. Esimerkiksi ensiaputaidoista toivottiin opiskelijoiden tempausta kahdelle tuvalle, toisella tuvalla oli paikalla kolme kävijää ja toisella pelkästään tupahenkilöstö.

Asukastupatoiminnan kehittämisen tarve on puhuttanut tuvilla kävijöitä ja työskenteleviä. Keskusteluissa on tullut esille huoli yhteisöllisyyden vähenemisestä, mutta samalla on huomattu silmiinpistävä yleinen osallistumispassiivisuus. Yksi syy, miksi ruvettiin selvittämään asukastupien läheisyydessä asuvien ihmisten mielipiteitä niistä tarpeista, joihin tupatoiminta tai siellä tarjottava palvelu voisi vastata, oli kävijämäärien väheneminen ja passiivinen osallistuminen tuvalla järjestettyyn toimintaan. Kehittämishankkeen avulla pyritään selvittämään ensin käyttäjälähtöisesti mitä toimintaa, palvelua tai millaista tupien hyödyntämistä nimenomaan kemiläisten asukastupien kävijät pitävät tarpeellisena. Asiantuntijoita hyödyntämällä tavoitteena on tuoda esiin mahdollisuuksia miten näihin tarpeisiin voitaisiin vastata paikallisia resursseja hyödyntämällä. Ajatuksena on toteuttaa tarpeiden selvittely asukastuvilla aktiivisesti käyvien ja työskentelevien ihmisten kanssa yhteistyössä.

Osallistumisinnokkuuden hiipumisesta huolimatta haastattelujen ja kyselyjen perusteella kaivataan yhteisöllisyyttä nostattavaa ja viihtyvyyttä lisäävää toimintaa ja palvelua. Asukastupakyselyn kysymykseen ”Millaista arkielämää tukevaa toimintaa tai palvelua toivoisit asukastuvalla olevan? mille olisi mielestäsi tarvetta? miksi?” vastattiin mm. :

*”Haetaan vanhuksia päiväkahville, ei tarvi olla yksin.”*

*"Lapset ja aikuiset yhdessä mukaan, niin se saa lapsetkin innostumaan."*

*"Vaihtoehtoja vapaa-ajan viettoon ja harrastustoimintaan. Yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa "me-hengen" lisäämiseksi. Esim. retkiä, teatteri, elokuvailtapäiviä, makkaranpaistoa, ulkoilua. Ihmiset kokoontuisivat tuvalle, josta voisi yhdessä lähteä vaikka keilaamaan, uimaan, rannalle, pihalle pelaamaan mölkkyä, krokettia, heittämään tikkaa."*

*"Keskustelua, rupattelu kaikenlaisista elämää liittyvistä asioista. Arki huolet unohtuvat."*

*"Mahdollisuus tutustua toisiin ihmisiin. Keskustelumahdollisuus arkipäivän asioista. Ihmiset ovat yksinäisiä."*

Toiminnan ja palvelun tarve vastausten perusteella kohdistuu yhteisöllisyyden ja viihtyvyyden lisäämisen ohella myös arkielämää tukevaan toimintaan. Asukastupakyselyssä toivomuksena esitettiin myös:

*"Kokouksia, keskusteluja enemmän. Esimerkiksi pitkä aikais työttömille, saisivat opetusta tietoa selvitä eteenpäin."*

*"Pyykin pesu mahd. (kaikilla ei ole konetta)"*

*"Riittävän tilavaa toimitilaa erilaisten sisä- ja ulkopelien harrastamiseen ja seurusteluun koko perheen voimin. Samalla kielen oppimista ja yhteiskuntatietoutta eri palveluista."*

*"Vanhuksille päivittäisten asioiden hoidossa neuvoa ja apua."*

Asukastupaympäristöjen asukkaat ovat keskusteluissa tuoneet esille myös niitä samoja palvelutarpeita, joihin aiemmin on tuvilta saanut apua. Etenkin ruokapalvelun loppuminen puhuttaa yhä. Keskusteluissa nousi esille Päiväkeskus Pysäkin edullinen ruokailumahdollisuus, se synnytti idean ruokapalvelun laajentamisesta kuljetuksin niin, että asukastuvat toimisivat jakelupaikkoina. Käytännön vaatimusten osalta ruuan kuljettaminen osoittautui kuitenkin ainakin toistaiseksi vain haaveeksi kustannusten ja resurssien vuoksi.

Asukastupien kävijämäärät asukastupa-alueen väestöstä olivat Kemissä kolmella käytössä olevalla asukastuvalla pienempiä verrattuna Oulun yhdentoista ja Porin kolmen asukastuvan kävijämääriin vuonna 2007 (taulukko 2).

**Taulukko 2. Kävijävertailu Oulun, Porin ja Kemin asukastuvilla v. 2007**

	alueen asukkaat (henkilöä)	asukastuvalla kävijät v.2007 yhteensä (henkilöä)	asukastuvalla kävijät/pv (henkilöä)	jokainen alueen asukas käy asukastuvalla kertaa/vuosi
<b>OULU</b>				
Kaukovainio	6479	15276	61	2,36
Keskusta-Nuottasaari	19511	17331	69	0,89
Myllyoja	10278	16265	65	1,58
Oulunsuu	7872	15993	64	2,03
Puolivälikangas	6693	8868	35	1,32
Maikkula	9416	23179	93	2,46
Kaakkuri	10344	14324	57	1,38
Tuira	8491	23075	92	2,72
Lintulampi	4407	31339	125	7,11
Karjasilta	4407	12982	52	2,95
Rajakylä	12840	12291	49	0,96
<b>PORI</b>				
Sampola	2650	29922	120	11,29
Pormestarinluoto	2700	32900	132	12,19
Pihlava	2000	27287	109	13,64
<b>KEMI</b>				
Suojala	962	1960	8	2,04
Hillevi	1657	1571	6	0,95
Okla 15	2130	3214	13	1,51

Asukastupa-alueen väkimäärään suhteutettuna Kemissä jokainen alueen asukas kävi vuonna 2007 keskimäärin 1,5 kertaa vuodessa asukastuvalla, Oulussa 2,34 kertaa ja Porissa 12,37 kertaa. Porin asukastuvilla kävijämäärälaskenta tapahtuu ovelta olevan laskimen avulla, muualla laskenta suoritetaan manuaalisesti.

Porissa on kolme asukastupaa, Pihlavan asukastupa Meri-Porissa n. 15 kilometrin päässä keskustasta, Pormestarinluodon asukastupa pohjoisosassa Poria, noin kahden kilometrin etäisyydellä keskustasta ja Sampolan asukastupa Itä-Porissa noin kolmen kilometrin päässä keskustasta. Porissa kävijöitä on tilastoitu vuoden 2007 aikana 90109 kappaletta. Porin Sampolan asukastuvalla työskentelevän lähiötyöntekijän mukaan asukastuvan kävijät ovat pieneltä, puolenkilometrin säteelle rajoittuvalta alueelta. Kävijöiden ikähaitari on koululaisista vanhuksiin.

Nuoria kävijöitä houkuttaa asukastuvalle pääasiassa kuusi käytössä olevaa tietokonetta ja tapahtumat vetävät puoleensa kaiken ikäisiä. Lyhyiden matkojen vuoksi hieman heikomminkin liikkuvat pääsevät vaivatta tuvalle.

Oulun asukastupien kävijämäärissä suhteutettuna alueen asukasmääriin on vuoden 2007 tilaston mukaan eroja (taulukko 2). Esimerkiksi Kaukovainion alueen asukastuvan kävijämäärä on yhteensä 15276 käyntiä ja alueella on asukkaita 6479, joten jokainen asukas käy keskimäärin 2,36 kertaa vuodessa asukastuvalla. Päivittäin Kaukovainion asukastuvalla käy keskimäärin 61 ihmistä. Höyhtyän alueella on 8815 asukasta ja kaksi vilkasta asukastupaa, Lintulampi ja Karjasilta, joille jaettuna jokainen alueen asukas käy tuvalla keskimäärin yli viisi kertaa vuodessa eli lähes kaksinkertaisesti sen määrän kuin seuraavaksi vilkkaimmalla Tuiran tuvalla. Kaikki asukkaat eivät käytä tupia, ja joillakin asukastuvilla käy ihmisiä usealta asuinalueelta, kuten Puolivälilikankaalla käy oman alueen lisäksi myös Koskelan ja Kaijonharjun asukkaita.

Oulun asukastuvilla on tarkempaa tilastoa pidetty myös eri toimintoihin osallistujista (taulukko 3). Ruokailu vetää puoleensa tuvasta riippuen 4 – 44 % kävijöistä, keskimäärin noin kahtakymmentä prosenttia kaikista kävijöistä. Tietokoneen käyttäjiä on kaikista kävijöistä keskimäärin alle yhdeksää prosenttia, Myllyjojan kolmesta prosentista Tuiran ja Rajakylän yli kahteenkymmeneen prosenttiin. Muut tapahtumat ja kurssit monipuolisuudessaan vetävät puoleensa suurimman osan kävijöistä eli keskimäärin yli seitsemänkymmentä prosenttia.

**Taulukko 3. Oulun asukastupien toimintoihin osallistujat v. 2007**

ASUKASTUVAT	Ruokailijat	Muut/kurssit/ tapahtumat	atk/kpl	yht.
Karjasilta	5677	6128	1177	12982
Kaukovainio	1968	11264	2044	15276
Keskusta-Nuottasaari	4196	12102	1033	17331
Lintulampi	8327,5	20804	2208	31339,5
Myllyjoja	1645	14107	513	16265
Oulunsuu	2993	11447	1553	15993
Puolivälilinkangas	3597	4077	1194	8868
Rajakylä	1925	7559	2807	12291
Maikkula	5397	15015	2767	23179
Kaakkuri	663	12550	1111	14324
Tuiran asukastupa	1629	20907	539	23075
	<b>38017,5</b>	<b>135960</b>	<b>16946</b>	<b>190923,5</b>

Näihin tietoihin pohjautuen asukastupien käyttäjien määrä riippuu kuitenkin tarjolla olevasta toiminnasta enemmän kuin esimerkiksi onko ruokailumahdollisuutta. Ruokapalvelun puitteetkin vaikuttavat. Lintulammen asukastuvan työntekijä kertoi heillä olevan hyvät puitteet ruuan valmistamiseen ja tarjoiluun, ja oletti sen olevan selitys suurelle ruokailijamäärälle. Muiden kurssien ja tapahtumien osalta vaikuttavat niiden tarjonta – kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen.

Kemin yhden asukastuvan kävijämäärä on lisääntynyt vuoden 2008 ensimmäisten kolmen neljänneksen aikana puolitoistakertaiseksi vuoden 2007 määriin, ja syksyllä 2008 vastaanottokeskuksen tultua päivittäinen kävijämäärä on moninkertaistunut yhdellä tuvalla kolmestatoista kävijästä noin kuuteenkymmeneen. Toimintojen ja palvelujen kehittämisessä on pyritty huomioimaan muuttuneet olosuhteet. Tupahenkilöstön mukaan kävijöiden lisääntyminen ei ole toistaiseksi lisännyt tarpeita erityisesti minkään varsinaisen erilaisen toiminnan järjestämiseen, mutta kylläkin käytössä olevien välineiden määrään. Esimerkiksi tuvalla oleva yksi tietokone osoittautui riittämättömäksi, kuluvia pelivälineitä tarvitaan lisää sekä kahvi- ja teetarjoilua sekä neuvontaa tarvitaan enemmän. Lisääntynyt kävijämäärä on vilkastuttanut asukastuvalla olevan lähialueen kartan tutkintaa, paikkojen etsiminen kartalta sekä myös joidenkin suomenkielisten tekstien tulkinta on tupahenkilöstöltä päivittäin pyydettyä palvelua. Tietoa paikallisista harrastusmahdollisuuksista kaivataan myös. Kävijät tulevat tuvalle pääasiassa tapaamaan toisiaan, pelaamaan asukastuvalla olevia pelejä ja tutustumaan siellä esillä olevaan informaatioon sekä käyttämään tietokonetta asiointiin ja tiedonhakuun. Kävijämäärän lisääntyttä on ilmennyt tuntuva tarvetta toiselle tietokoneelle.

## 5 KEHITTÄMISTOIMINNAN TULOSTEN ARVIOINTI

### 5.1 Toivottu kehitettävä toiminta

Osallistavana toimintatutkimuksena toteutettavassa kehittämishankkeessa oli monimuotoinen kohderyhmä. Selvittelimme asukastuvilla toteutettavan toiminnan ja palvelun kehittämistarvetta teemahaastatteluilla ja kyselyillä, joilla pyrimme saamaan tietoisuuteen niitä asioita, joita kullakin tuvalla koetaan tärkeiksi ja tavalla tai toisella arkea tukeviksi. Kun teemahaastattelut osoittautuivat tuvilla toimivien mielestä käytännössä liian kankeiksi toteuttaa, ja siten tavoittivat vain muutamia kävijöitä, päädyimme toteuttamaan asukastuvilla tarvekartoitusta kirjallisten kyselyjen avulla. Sekä tehtyjen teemahaastattelujen että asukastuvilla toteutetun kyselyn vastauksista koottiin asiat edelleen asiantuntija-arviointia varten.

Keskusteltuamme kolmella tuvalla toiminnan kehittämiseen ryhtymisestä ja mitä se edellyttää, oli innostuminen varauksellista, mutta ajatus koettiin hyväksi ja tarpeelliseksi. Kehittämisolosuhteet koettiin haasteellisiksi, koska kokemuksen mukaan osallistumisinnostus järjestettyyn toimintaan oli ollut laimeaa. Suurta huomiota keskusteluissa saivat tilat ja lupien rajoitteet, joihin oli aiemmin törmätty. Haluttiin ikkunattomasta kellarikerroksesta katutasoon, tiloja enemmän esille ja sisäänkäyntejä helppokulkuisemmiksi. Toivottiin enemmän toimintatilaa ja myös kunnan keittiötä, jotta kaivattuja lämpimäisiä voitaisiin valmistaa kävijöiden iloksi. asioista puhuttuamme päädyimme selvittämään kehittämistarvetta kuuntelemalla alueen ihmisten mielipiteitä. Tutkimuksen päämääräksi muodostui selvittää asukastuvilla järjestettävän palvelun ja toiminnan tarpeet sekä toteutumismahdollisuudet. Esille tuli myös ajatus, voisiko toiminnalla mahdollisesti vähentää sosiaali- ja terveystalouden kuormitusta ja helpottaa palvelujen saajien tilannetta.

Esitimme tuvilla työskentelevien kanssa asukastupatoiminnan kehittämistä koskevia kysymyksiä kuudelle asukastupakävijälle teemahaastatteluna kevään 2008 aikana. Haastattelussa kysyttiin nykytilanteesta: mikä saa tulemaan tuvalle? sekä tulevasta: mitä toimintaa tuville tarvittaisiin? / mitä toivoisit tänne tulevaisuudessa? miksi? Vastauksina kysymyksiin Suojalassa saatiin:

*”Ajankohtaisen tiedon saaminen sanomalehdestä, televisiosta tai internetistä sekä apu tiedonhakuun ja käytännön asiointiin.”*

*" Muiden ihmisten seura houkuttaa tuvalle."*

*" Kahvittelu seurassa, leppoisa oleminen, kun ei tarvitse olla yksin."*

*" Kortin peluu."*

Jotkut asukkaat kertoivat sopivansa tapaamisesta tuvalle, ja hoitavansa asiointia yhteistyössä. Asukastuvan kautta toivottiin mm. retkien järjestelemistä. Kaikenlaiseen toimintaan ja järjestelemiseen oltiin valmiita periaatteessa osallistumaan, mutta vastuun ottaminen toiminnan ohjauksesta arvelutti.

Kyselyn vastauksissa oli osittain samoja vastauksia kuin teemahaastatteluissakin. Niiden perusteella uutena toimintana tai palveluna Suojalaan toivottiin yhdessä järjestettäviä retkiä, monenlaista tietoa ja teemapäiviä: terveyteen ja liikuntaan liittyvää, asiantuntijatietoa mm. kuluttaja-asiamies-infoa. Musiikin kerrottiin olevan mielekästä ja toivottiin mm. yhteislaulua ja karaokea. Karaoken järjestäminen ei onnistunut tämän tyyppisessä kaikille avoinna olevassa paikassa, siitä olisi aiheutunut kohtuuttoman suuria kustannuksia, niin päädyimme luopumaan ajatuksesta. Äiti-lapsikerho tuli uutena ideana esille. Sen toteuttamiseen ehdotettiin opiskelijoita touhuamaan lasten kanssa ja järjestämään äideille sillä aikaa jotain muuta. Haastatteluiden perusteella kaivattiin myös erillisiä naisten ja miesten ryhmiä, koska myönteistä kokemusta oli joskus hyvin toimineesta naisten ryhmästä. Toiveita esitettiin myös sosiaalisten pelkojen ja paniikkihäiriön käsittelyyn.

Okla 15:n vastauksissa oli mukana monia, jo käytössä olevien toimintojen kehittämisehdotuksia. Aivan uutena ja haasteellisena asiana toivottiin vanhusten aktiivisempaa huomioimista esimerkiksi auttamalla heitä tuvalle päiväkahville.

Muita uusia ideoita:

*" Eri alojen edustajia kertomaan omasta ammatistaan; tuvalle käy nuorisoa ja työttömiä – alatietous voisi innostaa koulutukseen tai työpaikan hakuun."*

*" Kirppistoimintaa."*

*" Sosiaalitoimen, Kelan ja poliisin asiantuntijavierailut kiinnostavat."*

Kokeilluista toiveista nousivat esiin kestoosuosikkeina asiantuntijavierailut ja sosiaali- ja terveystalveluiden jalkautuminen jossain muodossa. Yhdessä tekemisen toiveita esitettiin laulu-, runo-, retki-, käsityö- ja erilaisten keskusteluteemojen muodossa, ehdotuksena aikuisille tarjottavan toiminnan toteuttamisajaksi klo 12-14, kun lapset tulevat yleensä klo 14 jälkeen päästyään koulusta. Vastauksissa nousi esiin myös kiinnostus liikuntaan monipuolisesti. Keskusteluryhmien kiinnostaviksi aiheiksi esitettiin masennusta, pelihimoa ja sosiaalisten tilanteitten pelkoa.

Hillevin asukastuvalla tärkeimmiksi asioiksi nousivat suomenkielen oppiminen käytännön toiminnan ohessa ja suomalaisen kulttuurin, arkielämän omaksuminen ruuanvalmistuksen, kodinhoidon ja lastenhoidon lisäksi myös harrastustoimintojen osalta.

*”Haluan oppia tekemään neuleita ym. käsitöitä. Haluan tutustua uimahalliin lasten kanssa. Haluan osallistua keskusteluihin kodin- ja lastenhoidosta, oppia tuntemaan paremmin kaupoissa olevia tuotteita, ostosten tekeminen usein ollut vaikeaa.”*

*”Kiinnostaa kielen opiskelu (suomi). Haluan oppia suomalaisten ruokien valmistamista yhdessä toisten maahanmuuttajien kanssa.”*

Haastattelun ja kyselykartoituksen perusteella toivottiin asiantuntijatietaoa suomalaisista palveluista, liikuntaharrastuksiin tutustumista ja osallistumista ohjatusti, esimerkiksi yhteistä uimakoulua toivottiin. Kiinnostavina ryhmien teemoina mainittiin kodin- ja lastenhoito, kielen opiskelu, suomalaisten ruokien valmistaminen yhdessä ja ajankohtaisten asioiden käsittely. Ryhmien yhteyteen toivottiin tulkin paikalla oloa kielivaikeuksien vuoksi. Kielen opiskelu koettiin kiinnostavaksi yhdessä tekemisen ohessa. Lasten toivottiin voivan olla mukana, esimerkiksi järjestämällä heille samaan aikaan jotain omaa toimintaa. Apua ja neuvoa toivottiin kaupoissa myytävänä olevien tuotteiden tunnistamiseen sekä vanhusten päivittäisten asioiden hoitoon.

Asukastupakyselyjen vastausten perusteella vastaajat toivat esiin mm. huolta vanhuksista ja heidän kasvavan määrän myötä myös yhteisöllisyyden ja maallikkoavun lisäämistarpeesta. Asiantuntijoiden vastausten perusteella ollaan yleisemminkin samalla kannalla, avoinna on kuitenkin käytännön toteutus, miten toimintoja voitaisiin järjestää osana asukastupatoimintaa. Mummo/pappa-toiminnasta päivähoitossa saatuja hyviä kokemuksia valtakunnallisesti toivottiin sovellettavan myös asukastuvilla, kun tuvan käyttäjiä on vauvasta vaariin. Myös



urheiluseurojen kanssa tehtävää yhteistyömahdollisuutta tuotiin esiin kaikkien asukastupien toimintaan, ja asukastuvilla on tehostettu informointia urheiluseurojen toiminnasta.

## 5.2 Toiveiden toteutuminen

Otimme mahdollisuuksien mukaan asukastuvilla esitettyjä toiveita ja ideoita heti eteenpäin kehiteltäväksi. Asiantuntijavierailuna kuluttajaneuvoja kävi kahdella tuvalla tuomassa informaatiota, kertomassa kuluttaja-asioista ja keskustelemassa paikalla olleiden ihmisten kanssa. Tilaisuudet houkuttivat toiselle kahdesta tuvasta kolme ihmistä tuvalla työskentelevien lisäksi kuuntelemaan ja keskustelemaan. Musiikkiväen toiveena karaoken järjestäminen ei onnistunut tämän tyyppisessä kaikille avoinna olevassa paikassa, siitä olisi aiheutunut kohtuuttoman suuria kustannuksia, niin päädyimme luopumaan ajatuksesta.

Kehittämistoimintaan vaikuttavien asukastupien tila- ja henkilöstöresurssien osalta tilanne on jatkossakin ennallaan. Asukastupatoimintaan sopivia maksuttomia katutasossa olevia tilojen vapautuminen on epätodennäköistä Kiinteistö Itätuulelta, joka on osallistunut asukastupatoimintaan antamalla tilat käyttöön. Suojalan alueella tiloja voisi vapautua toisesta kerroksesta, mutta nykyinen porrasongelma ei sillä poistuisi. Katutasossa olisi järjestettävissä tilaa vain vuokraa vastaan, ja siihen ei saatu lupaa. Kysyimme aiemmin muun kerhotoiminnan käytössä olleita, ja tämän vuoksi potentiaalisia asukastupatiloiksi helposti muunnettavia tiloja, mutta ne remontoidaan lisääntyneen tarpeen vuoksi asunnoiksi.

Asiantuntijat vastasivat teemahaastattelujen ja tarvekartoitus-kyselyistä kerättyjen vastausten perusteella monin hyvin neuvoin heille esitettyyn delfoi-kyselyyn (liite 3), jossa toiveet oli ryhmitelty tuvittain. Pyysin vastauksia kysymyksiin: Miten ao. asukastupa voisi edistää alueen asukkaiden hyvinvointia? Mitkä ovat tärkeimpiä asioita, joihin haluat/tiedät että pitäisi vaikuttaa?, Mitä organisaatiosi ja sinä voit tehdä? Onko muita tahoja tai henkilöitä, jotka voivat/haluavat tehdä asioille jotakin?, sekä pyysin arvioimaan esitettyjä toiveita. Vastauksina (liite 7) esitettiin konkreettisia toimintaideoita, mutta myös yleisiä neuvoja, kuten kehotusta tekemään asukastuvista houkuttelevia ja kehittämään syrjäytymistä ehkäiseviä aktiviteetteja, lisäämään yhteisöllisyyttä, tuomaan informaatiota erilaisista asioista, olemaan matalan kynnyksen paikka, pyrkiä vaikuttamaan mielenterveyskuntoutujien ja ikääntyvien hyvinvointiin.

Delfoi-kyselyn ensimmäisen kierroksen asiantuntijavastaukset tarvekartoituksen pohjalta olivat samantyyppisiä kaikkien asukastupien toiveisiin. Asiantuntijakyselyn perusteella esitetyistä yhteistyöehdotuksista pyrittiin myös hyödyntämään mahdolliset ideat heti. Poliisi saatiin vierailemaan tuvilla. Hän kertoi toiminnastaan ja toi ihmisiä kiinnostavaa tietoa ja vastasi askarruttaviin kysymyksiin. Ensimmäinen vierailu toteutui maaliskuun alussa, ja se koettiin tarpeelliseksi mm. aktiivisen keskustelun ja saadun palautteen perusteella. Paikalle kerääntyi lyhyestä tiedotusajasta huolimatta muutamia kymmeniä ihmisiä. Toinen vierailu kiinnosti Hillevinkadun tuvalla noin kymmentä henkeä.

Toivottua opiskelijatoimintaa saimme järjestymään asukastuville terveydenhuolto-oppilaitoksen ja sosiaalialan oppilaitoksen kautta. Terveystoimintaopiskelijat kävivät tuvilla kertomassa lapsille lääkärikäynneistä, sekä aikuisille kotona tapahtuvien tapaturmien ehkäisemisestä. Sosionomiopiskelijat järjestivät maahanmuuttajien puutteellisen kielitaidon huomioiden lämminhenkisiä yhteisiä keskustelutuokioita. Toimintaideana tämä piirtämisen, askartelun ja keskustelun avulla toimiminen jäi tuvalle elämään. Asukastuvalla käsiteltiin helmikuussa ystävänpäivää saman idean pohjalta. Ammattiopiston ravitsemukseen liittyvää oppilastyötä on viritelty jo keväästä 2008 asti, mutta yhteensattumien vuoksi se on siirtynyt toistaiseksi tulevaisuuteen.

Oppilastyön hyödyntäminen oli useissa asiantuntijakyselyn vastauksissa ehdotuksena toteuttaa toimintoja ja palveluita yhdessä asukastuvilla kävijöiden kanssa. Yksittäisten opintoihin liittyvien teemojen toteuttaminen oli asukastuvilla ollut käytössä jo aiemminkin, mutta toimivana yhteistyönä, esimerkiksi terveysviranomaisten kanssa suunniteltuna, se on vielä ajatusasteella. Ideoiden laajempi toteuttaminen vaatii enemmän valmistelua.

Toimeentuloon, työnhakuun ja ammatinvalinnanohjaukseen asiantuntijat esittivät tarjottavan asiantuntijatietoa, perusteluna, että kun toimeentulon perusta on kunnossa on mahdollisuuksia erilaisiin harrastuksiin ja yhdessä oloon. Vastauksissa todettiin, että viranomaisten jalkautumista asiantuntijavierailuina pitäisi myös tapahtua esimerkiksi sosiaalitoimen, Kelan, koulujen rehtoreitten ja kuraattoreitten sekä psykologin toimesta. Myös koulujen liikuntatilojen hyödyntämistä ehdotettiin.

Suojalan asukastuvan vastauksissa yksinäisten, mielenterveysongelmaisten ja esimerkiksi ensimmäisen lapsen saaneiden perheiden ohjausta ja neuvontaa ehdotettiin palveluksi tuvalle, mutta toteutusmalli on vielä avoin. Kauneus-, terveys- ja kuntoutumispysäkin opiskelijoille ehdotettiin ideaa tuoda kehon ja mielen tasapainoa ja hyvää mieltä tuville harjoitushoidoilla ja mittauksilla.

Opiskelijatoimintaa on jo pyritty hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan, ja toiveita olisi tiiviimpään yhteistyöhön, vaikka tuvilla kaikkia toivottuja toimintoja ei voidakaan toteuttaa.

Viikkolukujärjestys oli Okla 15:n kohdalla pidemmälle kehitelty ehdotus, jota perusteltiin toimintaa selkeyttävänä ja käyttäjiä aktivoivana keinona. Sellaista kokeiltiin keväällä 2008. Jokaiselle päivälle oli jokin tunnista kahteen tuntiin kestävä teema. Maanantaiset yhteiset lenkkeilyt olivat olleet ohjelmassa jo aiemmin, hieman maanantaista riippuen ne houkuttelivat mukaan 1-2 kävelijää. Tuvalla oli totuttu askartelemaan aina tarpeen ja kiinnostuksen mukaan – lapset lähes päivittäin ja aikuiset enemmän kausiluonteisesti, nyt kokeiltiin näiden parin kuukauden ajan tiistai-päivälle hieman enemmän askarteluvirikkeitä ja -sisältöä, mutta sovittuna aikana ei askartelijoita saapunut, joten palattiin aikaisempaan, tarpeen mukaan -käytäntöön. Keskiviikkoisin kokeiltavia rentoutumisharjoituksia oli tarvekartoituksen perusteella kaivattu ja niihin valmistauduttiin, mutta osallistujia ei tullut. Torstaiset korttipelikokoontumiset eivät poikenneet muista päivistä, eivätkä perjantaiset musiikki-/runotuokiot osoittautuneet suosituiksi. Asioista tiedotettiin Lounais-lappi-lehden maanantaisella asukastalot toimivat –palstalla, tuvan ilmoitustaululla ja kertomalla uudesta käytännöstä tuvalla. Ensimmäisten kokeilujen jälkeen oletettiin, etteivät ihmiset vielä ole sisäistäneet viikkolukujärjestystä, ja kokeilua päätettiin jatkaa. Kävijöiltä kyseltiin mielipiteitä tuokioiden toteutusajoista ja sisällöistä, mutta ehdotuksia muutoksiin, kuten sopivampiin tuokioiden toteutusaikoihin tai erilaisiin sisältöihin, ei saatu.

Asiantuntijavastauksissa Hillevin tuvalle esitettiin idea mahdollisesta maahanmuuttajien tukihenkilö-tukiperhe koulutuksesta ja toiminnasta maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Tukihenkilökoulutusta on järjestetty aiemmin Kemissä ja keväällä 2008 myös Torniossa. Asukastupien merkitystä korostettiin asiantuntijavastauksissa erityisesti maahanmuuttajien väylänä kotoutumisessa ja tutustumisessa valtaväestöön. Vastauksissa toivottiin toimintojen tasapuolista kehittämistä kaikille, sekä maahanmuuttajille että valtaväestölle. Yhteistyötä oppilaitosten kanssa ehdotettiin lisättävän, mm. järjestämällä ohjausta suomalaisen ruuan valmistukseen, apua kauppa-asiointiin liittyviin ongelmiin ja kielikylpyjä tuvalla tapahtuvan toiminnan yhteyteen. Toivola-Luotolan Settlementti ry:n Leipätehtaan toimintakeskuksessa aloitti Leipis-neuvontapiste syksyllä 2008. Siellä yhteistyössä Rovalan Settlementti ry:n Koti Lapissa –projekti ja Lapin Martat järjestivät maahanmuuttajille suunnatun ruokakurssin, mutta sinne ei saatu osallistujia. Leipätehtaalla työskentelevän Inkeri Himangan mukaan syytä passiivisuuteen ei tiedetä, ilmoittautuneita ei tullut

tiedottamisesta huolimatta. Asukastuvalla maahanmuuttajaäiti oli kertonut ruokakurssin pitopaikan olleen liian kaukana ja liikkumisen hankalaa.

Huomioitavana asiana, ilman erityistä kampanjointia lisääntyi tuvilla jo pitkään käytössä olleiden kangaspuiden käyttö ja ohessa lisääntyi myös innostus muihin käsitöihin. Asukastuvilla kutomassa käyvät monitaiturit ovat tuoneet tullessaan uusia ideoita käsitöiden tekoon. Käyntien yhteydessä tapahtuvan ohjauksen on nähty onnistuvan luontevasti, kun innokas kokeilija osoittaa kiinnostustaan uuden taidon opettelemiseen. Vaikka toiminnan kehittämisestä ja ideoista keskusteleminen on tuntunut vielä tuloksettomalta monilla alueilla mihin sillä on esitettyjen toiveiden mukaan pyritty, on yhdessäolo ollut asukastupakävijöiltä suullisesti saadun palautteen mukaan toivottua toimintaa.

### 5.3 Yhteistyömahdollisuuksien hyödyntäminen

Kehittämishankkeen päämääränä oli selvittää toimintatutkimuksellisin keinoin millaisella toiminnalla tai palvelulla asukastuvat vastaisivat räätälöidymminkin paikalliseen tarpeeseen lisätä alueen hyvinvointia. Tutkimuksen kohteena oli toiminta ja palvelu, joka edistäisi kohderyhmää aktiivisempaan osallistumiseen ja sen myötä alueen yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin lisääntymiseen. Asiantuntijavastauksissa oli huomioitu, että tuvilla kävijät kaipaavan yhteisöllisyyttä, ”porukkahenkeä”, yhteistä tekemistä sekä myös yksilöllistä neuvontaa ja tukea.

Olemassa olevaa yhteistyötä oppilaitosten kanssa kehoitettiin lisäämään erilaisten toimintojen kehittämiseksi. Ajatus olemassa olevien voimavarojen hyödyntämisestä yhteistyön sekä uusien käytäntöjen avulla tuli vastaan useissa asiantuntijavastauksissa. Tarve käyttäjien näkökulmasta on saatu näin joidenkin palvelujen järjestäjien ja tuottajien tietoon. Tavoitteena ollut ja toiminnan tuloksellisuuden kannalta vaikuttava asia olisi ollut näiden asioiden päätyminen yhteiseen vilkkaampaan keskusteluun, suunnitteluun ja toteutukseen.

Vastauksista kokoamani delfoi-menetelmään pohjautuvan jatkokyselyn (liite 4) tarkoituksena oli saada käytännön kokemukseen perustuvaa lisäinformaatiota kehittämistoiminnan kannalta. Ensimmäisen, asukastuvilla toteutettuun tarvekartoitukseen pohjautuvan delfoi-kyselyllä saatujen vastausten mukaan asukastupa voisi edistää alueen hyvinvointia syrjäytymistä ehkäisevillä aktiviteeteilla, yhteisöllisyyden lisäämisellä, ajankohtaisten asioiden informoinnilla

ja tiedottamalla palveluista, ohjauksen ja neuvonnan avulla, kanavana palveluihin sekä liikunta ja hyvinvointipalveluiden avulla. Nämä olivat asioita, joiden toteuttaminen tarvitsi tarkennuksia, ja niin toisella delfoi-kierroksella kysyin (liite 4): ”millainen yhteistyö oman työsi/organisaatiosi kannalta olisi mielestäsi mahdollista ja tarkoituksenmukaisinta? miten se konkreettisesti voisi toteutua? ”

Sekä asiakkaiden toiveiden ja tarpeiden että jo olemassa olevien palveluiden vaikuttavuuden ja hyödyllisyyden vuoksi toivoin toisella delfoi-kierroksella esittämälläni kysymyksillä löytyvän toimintaedellytyksille asiantuntijuuteen perustuvia kehyksiä, jotta hyvin monissa vastauksissa ehdotettu yhteistyö oppilaitosten ja toisten toimijoiden kanssa toteutuisi ja olisi tarkoituksenmukaista, ja vastaisi asiakkaiden tarpeisiin.

Kysymykseen: millainen yhteistyö oman työsi/organisaatiosi kannalta olisi mielestäsi mahdollista ja tarkoituksenmukaisinta? miten se konkreettisesti voisi toteutua? tuli kolme vastausta, joista yksi vastaaja kertoi olevansa asiasta kiinnostunut, mutta ei tunne toimintaympäristön mahdollisuuksia tarpeeksi hyvin, että jättää siksi vastaamatta. Muissa vastauksissa kerrottiin konkreettisia kehitettäviä toimintatapoja (liite 7).

Ehdotuksina oli opiskelijoiden mahdollisuus hyödyntää harjoittelujaksojaan, osallistua esimerkiksi harrastusten kautta järjestämällä asukastupatoimijoiden kanssa yhteistyössä teemapäiviä ja viriketoimintaa, sekä kuntoutus- ja terveystieteiden hyödyntämistä. Ehdotettiin, että tuleville geronomiopiskelijoille voisi suositella heidän alaansa kuuluvaa palveluohjausta toteutettavaksi tuvilla.

Vastauksena kerrottiin myös, että halukkuutta on tulla tarvittaessa asukastuvalle kertomaan palveluista, mikäli silloin ei ole työntekijävajetta ja myös esimerkiksi hoitoonohjaukseen tarvittavaan yhteistyöhön ollaan valmiita. Yhteistyöhalukkuutta vaikuttaisi olevan monilla tahoilla, joillakin myös mahdollisuuksia konkreettiseen yhteistyöhön, jonka toteuttamiseksi tarvitaan toiminnan suunnittelua ja innostusta.

## 6 POHDINTA

Asukastupatoiminta oli asukastuvilla toteutetun kyselyn perusteella tupia käyttävien ihmisten mielestä tarpeellista sekä myös asiantuntijoiden mukaan perusteltua. Olosuhteet toiminnan kehittämiseksi olivat haasteelliset resursseja ajatellen, kun toimitilat ja käytettävissä oleva henkilöstö asettivat omat rajoituksensa.

Nykyisellään asukastuvat toimivat Kemin kaupungin nuoriso- ja sosiaalipalveluiden täydentäjänä tarjoamalla kaikille avoimen paikan, jossa on mahdollisuus tiedon hakuun, lehdenlukuun, pelien pelaamiseen, tuttujen tapaamiseen ja kahvittelemiseen. Toiminnan kehittäminen liikunnan, yhteisen tekemisen, oppilaitosyhteistyön, vanhusten huomioimisen osalta, sekä yleisen jumiutumisen ja yksinäisyyden välttämiseksi nähtiin asiantuntijoiden näkökulmasta jopa helposti yhteistyössä toteutettavaksi, mutta vaatii resursseja.

Asukastupatoiminnan kehittämistarpeiden selvittelyn mukaan ideoita ja osallistumishalukkuutta toimintaan ja sen kehittämiseen oli sekä osallistujien että asiantuntijoiden taholta. Käytännössä varsinaista tarvekartoitukseen perustuvaa jatkuvaa uutta toimintaa ei kuitenkaan syntynyt, ja järjestettyjen asiantuntijavierailujen suosio oli satunnaista. Resurssit yhteistyöhön olivat käytännössä vähäiset, kun toivottujen toimintojen asiantuntijat olivat kiinni omissa työtehtävissään ja jalkautuminen asukastuville olisi vaatinut sijaista.

Asukastuvilla tupahenkilöstön kanssa käydyissä kehittämishankkeen arviointikeskusteluissa esitettiin uusien toimintojen satunnaisuutta syyksi osallistumispassiivisuuteen. Resurssien rajallisuus toi sekä esteitä että myös haluttomuutta uusien toimintojen käynnistämiseksi, mikä puolestaan vei uskoa osallistujilta toiminnan järjestymiseen ja omaehtoiseen toiminnan kehittämiseen. Kehittämishankkeen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa mukana olleista tuvilla työskentelevistä ”kantavista voimista” on moni löytänyt uuden paikan työhönvalmennuksen jakson loputtua. Haasteena kehittämishankkeessa olikin uusien ihmisten sitoutuminen.

Asukastupatoiminnan kehittämistä koskevien kyselyjen vähäinen palautuminen pisti miettimään, että onko väsymistä kaikenlaisiin hankkeisiin muuallakin kuin työelämässä. Virkkunen ym. (2007) kertovat Kaakisen, Niemisen ja Ohtosen toteuttaman sosiaalihuollon kehittämistoiminnan arvioinnin perusteella, että kuntien henkilökunta on väsynyt hankkeisiin, jotka eivät näytä vievän uudistustyötä

johdonmukaisesti eteenpäin, kun käytännön toiminnan muutoksen, kehittämistyön ja tutkimuksen yhteydet ovat jääneet heikoiksi. Samassa tekstissä (Virkkunen ym. 2007) kerrotaan Abrahamsonin tunnustaneen ajallemme ominaisen organisaatioiden ongelmavyyhdin, johon kuuluvat kehittämisaloitteiden ylenmääräisyys, siitä johtuva organisaation kaaos ja henkilökunnan yllirasittuminen ja kyynistyminen. (Virkkunen ym. 2007, 13-14.)

Olemassa olevien voimavarojen tehokas hyödyntäminen yhteistyön sekä uusien käytäntöjen avulla osoittautui haasteeksi, johon vastaaminen vaatii edelleen suunnittelua ja resursseja. Toimivan käytännön aikaansaaminen vastaamaan paikallisiin tarpeisiin edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä asukkaiden ja muiden toimijoiden, kuten vapaaehtoisten, viranomaisten, oppilaitosten, ja asukastupien ylläpidosta vastaavan Meriva –säätiön kanssa. Asukastupatoiminnan kehittäminen asiakaslähtöisesti vaatii sekä asukkaiden sitoutumista että tuvalla toimivan henkilöstön resursointia toiminnan ja palvelun järjestämiseksi.

Nyt, kehittämishankkeen raportoinnin viimeisillä hetkillä, Oklan asukastuvan käyttäjät ovat osoittaneet asukastuvan tarpeellisuuden konkreettisesti ehdottamalla tuvan auki pitämistä vapaaehtoisvoimin muutamia tunteja viikonloppuisin. Alueen yhteisenä kokoontumispaikkana tärkeäksi koetulla asukastuvalla kokoonnutaan vapaaehtoisten aloitteesta ensimmäisen kerran 28. huhtikuuta suunnittelemaan käytäntöä. Tämä on kansalais- ja aluelähtöisesti aidosta ruohonjuuritason tarpeista noussut kehittämishankkeen tulos, jonka edelleen kehittämiseksi on tilaa.

**LÄHTEET**

- Ahonen, P. 2009. Lähiötyöntekijä, Porin kaupunki. Porin asukastupien toiminta. Puhelinhaastattelu. 8.1.2009.
- Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2000. Osviitaksi opinnäytetyöhön. Mercuria Business School, Vantaa.
- Alasuutari, P. 2001. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Gaudeamus, Helsinki.
- Alasuutari, P. 2007. Laadullinen tutkimus. Gummerus Kirjapaino Oy, Vaajakoski.
- Alikoski, M. 2008. Lähidemokratiatoimikunnan koordinaattori, Oulun kaupunki. Oulun asukastuvat. Puhelinhaastattelu 18.12.2008.
- Alikoski, M. 2008. Lähidemokratiatoimikunnan koordinaattori, Oulun kaupunki, Tilastoa asukastuvista, Kooste2007.xls. Tulostettu 22.12.2008.
- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. Akatiimi Oy, Hamina.
- Arola, P. & Aromaa, V. & Haapala, P. & Hentilä, S. & Kauppinen, S. 2005. Kansalainen ja yhteiskunta. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Borg, P. & Mannerström, K. 2002. Haagan sosiaalipalvelutoimiston suunnitelmallisen sosiaalityön projekti. Luettu 28.10.2007 <[http://www.hel.fi/wps/wcm/resources/file/eb40e54a9d01374/11\\_haagan\\_projetti.pdf](http://www.hel.fi/wps/wcm/resources/file/eb40e54a9d01374/11_haagan_projetti.pdf)>.
- Engeström, Y. 1995. Kehittävä työntutkimus. perusteita, tuloksia, haasteita. Painatuskeskus, Helsinki.
- Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätyömenetelmät. WSOY, Juva.
- Heikkinen, H & Jyrkämä, J. 1999. Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa Heikkinen, H. & Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.). Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. WSOY, Juva. 25-62.



Hokkanen, L. & Izadi, P. & Kurtakko, K. & Mykkänen, A. & Urponen, K. & Uusilehto, M. 1998. Mitä mie tekisin? Nuoren koulutus- ja työelämäpäätösten tukeminen hänen vapaa-aikanaan. Employment -julkaisut No 4, Työministeriö.

Honkakoski, A. 2006. Kemi - Tornion seutukunnan PARAS malli Kunta- ja palvelurakennemuutoksen seutuvaiheen raportti. Luettu 18.11.2007 <[http://virtual4.nebula.fi/~ktregion/web/easypagepro/files/kt\\_paras\\_raportti\\_lopullinen\\_110406.pdf](http://virtual4.nebula.fi/~ktregion/web/easypagepro/files/kt_paras_raportti_lopullinen_110406.pdf)>

Jauhiainen, J. & Niemenmaa, V. 2006. Alueellinen suunnittelu. Vastapaino, Tampere.

Järvinen, A. & Koivisto, T. & Poikela, E. 2000. Oppiminen työssä ja työyhteisössä. WS Bookwell Oy, Juva.

Kaakinen, J. & Nieminen, J. & Ohtonen, J. 2007. Sosiaalihuollon kehittämistoiminnan arvioinnin loppuraportti. Selvityksiä 2007:12. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Kananoja, A. & Karjalainen, P. & Laiho, K. & Lähteinen, M. & Marjamäki, P. & Sarvimäki, P. & Seppänen, M. 2007. Sosiaalityön käsikirja. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Kansalaisareena ry. Kohtaamispaikat. Luettu 4.12.2008. <<http://www.kansalaisareena.fi/index.php?sivu=kohtaamispaikat>>.

Kansalaisuuslaki 2003. 16.5.2003/359.

Kemppainen, E. 2001. Huollettavasta asiakkaaksi. Sosiaalihuollon oikeudet. Hakapaino Oy, Helsinki.

Kinnunen, P. & Penttilä, L. & Rantala, J. & Salonen, K. & Tervo, T. 2003. Innostuskirja Nyt. Sosiokulttuurisen toiminnan polunpäitä. Opintokeskus Kansalaisfoorumi, Vantaa.

Kiviniemi, K. 1999. Toimintatutkimus yhteisöllisenä prosessina. Teoksessa Heikkinen, H. & Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.). Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. WSOY, Juva. 63-83.

Korhonen, J. 2004. Näkökulmia ehkäisevään sosiaalipolitiikkaan. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 110. Kuopion yliopisto, Kuopio.

Koskela, J. 2008. Työllisyys sihteeri, Pori Hallintokeskus. Porin asukastuvat. Puhelinhaastattelu 8.12.2008.

Kujanpää, E. 2009. Henkilöstöpäällikkö, Meri-lapin Työhönvalmennus -säätiö, Kemi. Haastattelu 20.3.2009.

Kuntalaisaloite. 14.10.2008. Oulun kaupunki/ Lähidemokratia. Kuntalaisaloitteessa toivotaan asukastuville toiminnanohjaajaa ja tupatyöntekijää. Luettu 19.2.2009. <<http://oulu.ouka.fi/lahidemokratia/Tiedote.asp?ID=11232>>.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Vastapaino, Tampere.

Kuula, A. 2001. Toimintatutkimus, kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä. Vastapaino, Tampere.

Kuusi, O. 2003. Delfoi-menetelmä. Teoksessa Vapaavuori, M. & von Bruun, S. (toim.). Miten tutkimme tulevaisuutta? Tammer-Paino Oy, Tampere.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 22.9.2000/812.

Marttalassa mukavasti – hanke 2003. Marttalassa turvallisesti. Marttalan pienalueen turvallisuussuunnitelma. Luettu 20.3.2008. <[www.kemi.fi/ajankohtaiset/Marttalassaturvallisest2.doc](http://www.kemi.fi/ajankohtaiset/Marttalassaturvallisest2.doc)>.

Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jaabes OÜ, Viro.

Niemelä, J. 2007. Hyvinvoinnin kolme strategiaa. Luettu 20.11.2007 <[http://www.stkl.fi/sotu2007/puheet\\_niemela.html](http://www.stkl.fi/sotu2007/puheet_niemela.html)>

Nupponen, T. 2001. Sosiaalinen näkökulma lähiöuudistuksessa. Kartoitusta sosiaalisen parantamisen tehtävistä ja kuntien sosiaalitoimen osallisuudesta valtion asuntorahaston ja kuntien lähiöuudistusprojekteissa 1990-luvun lopulla. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001: 8, Edita. <<http://pre20031103.stm.fi/suomi/tiedote/tied01/haotiedote1539.htm>>.

Oulun kaupunki. 2009. Asukastuvat. Luettu 05.02.2009.  
<<http://www.ouka.fi/lahidemokratia/asukastoiminta>>.

Porin kaupunki. 2009. Lähiötyö. <<http://www.pori.fi/asukastuvat/lahiotyo/index.html>>.

Rostila, I. 2001. Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Paino Korpiljyvä Oy, Jyväskylä.

Saari, Erkki 2007. Tarveanalyysi kansalais- ja aluelähtöisen työn perustana. Luentomateriaali 8.-9.11.2007.

Saari, E. 2008. Länsi-Pohjan hyvinvointijärjestelmä ja -palvelut III-projektin arviointi. Kemi-Tornion Ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 4/2008. Verkkojulkaisu.

Sirkkunen, E. 2004. Kansalaislähtöisyys tietoverkoissa. Teoksessa Kotilainen, S. & Sirkkunen, E. (toim.). Toimijaksi tietoverkoissa. Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes-print, Tampere. 9-25.

Sosiaalihuoltolaki 1982. 17.9.1982/710

Staffns, A. 2006. Oppiva kaupunkisuunnittelu ja asumisen arki. Luettu 29.10.2007. <[http://opus.tkk.fi/dokumentit/Asunto2006\\_14092006.pdf](http://opus.tkk.fi/dokumentit/Asunto2006_14092006.pdf)>.

STM. 2001. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 234/01 10.10.2001. Sosiaalista näkökulmaa lähiöuudistuksessa selvitetty. Luettu 10.2.2009. <<http://pre20031103.stm.fi/suomi/tiedote/tied01/haotiedote1539.htm>>.

Toikko, T. 2005. Sosiaalityön ideat johdatus sosiaalityön historiaan. Vastapaino, Tampere.

Viljanen, V. 2001. Huono-osaisuuden alueellinen kehitys 1990-luvulla. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Virkkunen, J. & Engeström, Y. & Miettinen, R. 2007. Sosiaalihuollon kehittämistoiminnan tulevaisuus. Yliopistopaino, Helsinki.

Välikangas, K. 2006. Kuntien toiminta ikääntyneiden kotona asumisen ja palvelujen kehittämisessä. Suomen Ympäristö 21/2006. Edita Prima Oy,

Helsinki. Luettu 6.8.2008 <<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=51998&lan=fi>>.

Väärälä, R. 1995. Ehkäisevän sosiaalipolitiikan kuntaprojektin tutkimus. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpaereita 19. Lapin yliopisto, Rovaniemi.

Wallèn, T. 9.2.2009. Kuntapalveluiden remontti levällään Meri-Lapin alueella. Pohjolan Sanomat.

Wallèn, T. 20.2.2009. Työryhmä löysi terveystieteistä enemmän etuja. Pohjolan Sanomat.



## KYSELY ASUKASTUVAN KÄYTÖN JA TOIMINNAN KEHITTÄMISTARPEESTA

Meri-Lapin Työhönvalmennus-säätiön asukastuvat ovat kaikille avoinna olevia paikkoja, joissa voi tavata tuttuja, rupertella, pelata pelejä ja lukea lukua vaikka päivän lehden. Kaikilla tuvilla on varusteina TV ja tietokone ilmaisine netti-yhteyksineen. Tilat ja nettiyhteydet asukastupien käyttöön ovat Kiinteistö Oy Itätuulen kustantamat.

Asukastuvat täydentävät Kemin kaupungin nuoriso- ja sosiaalitoimen tarjoamia palveluja. Toiminnan tarkoituksena on tarjota turvallisia vaihtoehtoja vapaa-ajan viettoon, sekä erilaisia tukipalveluja ja ammattimaisen tuen saantia alueen ihmisten käyttöön.

Tällä kyselyllä on tarkoitus kerätä asukastuvan läheisyydessä asuivilta ihmisiltä tietoa (ideoita ja toivomuksia), millaista arkielämää tukevaa toimintaa/palvelua asukastuvalle toivottaisiin tai miten nykyistä toimintaa toivottaisiin kehitettävän. Tämä kysely on Kemi-Tornion AMK:n Sosiaalialan koulutusohjelmaan liittyvän kehittämistehtäväni lähtökohta, jonka avulla on tarkoitus selvittää alueen ja asukkaiden tarpeisiin vastaavia palveluita, erilaisia toimintamallimuutoksia sekä tarkoituksenmukaista toimintatapaa.

Kerättyjen vastausten perusteella selvitetään asiantuntijajärjestön avulla mahdollisuuksia ideoiden ja toivomusten toteutumiseen. Asiantuntijajärjestö koostuu asiasta kiinnostuneista kyselyyn vastanneista (ilmoita halukkuudestasi rastittamalla arvontalipukkeeseen kyllä-ruutu), Kemi-Tornion AMK:n ja Ammattiopisto Lappian opettajista ja opiskelijoista ja kyselyn perusteella saatujen ehdotusten mukaan myös muista palvelun/toiminnan kehittämisessä mukana olevista tahoista. Selvittelyssä käytetään menetelmänä delfi-kyselyä.

ARVOMME KAIKKIEN HEINÄKUUN 2008 LOPPUUN MENNESSÄ KYSELYYN VASTANNEIDEN  
KESKEN PIENIÄ PALKINTOJA.

Kemissä 17.6.2008

Tarja Luukas,  
Työhönvalmentaja,  
Meri-Lapin Työhönvalmennus -säätiö /RAY:n Sopeutumisvalmennus- ja tukihenkilötoiminta -  
projekti  
p. 040 5707599, [ray@meriva.com](mailto:ray@meriva.com)

## ASUKASTUVAN KÄYTTÖÄ JA TOIMINTAA KOSKEVA KYSELY

Vastaisitko alla oleviin kysymyksiin rastittamalla vaihtoehdon tai kirjoittamalla vastauksen kysymyksen alapuolella oleville riveille, tarvittaessa voit jatkaa vastaustasi paperin kääntöpuolelle.

1. Olen

mies

nainen

2. Ikä

alle 18

18-30 v.

30-60v.

yli 60v.

3. Miten olet saanut tietoa asukastuvan toiminnasta?

lukenut Lounais-  
Lappi-lehdestä

kuullut  
ystäviltä

muulla tavoin, miten?

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

En ole tiennyt asukastuvan toiminnasta aiemmin

MITÄ UUTTA TOIMINTAA/PALVELUA?

4. Millaista arkielämää tukevaa toimintaa tai palvelua toivoisit asukastuvalla olevan? mille olisi mielestäsi tarvetta? miksi?

---



---



---



---



---



---



---

5. Miten olettaisit ehdottamasi toiminnan tai tarvittavan palvelun järjestyvän? kenen toimesta? haluaisitko olla mukana järjestämässä sitä?

---



---



---



---



---

TOIMINNAN/PALVELUN "TUUNAUSTA"? KOMMENTOI JA ESITÄ IDEOITA

6. Haluaisitko jostain asiasta tietoa? mistä? miten? Kiinnostavatko sinua asiantuntijavierailut?

---



---



---

---

---

7. Oletko kiinnostunut liikunnasta? millaisesta? osallistujana vai ohjaajana?

---

---

---

---

---

8. Kiinnostaisivatko avoimet tai suljetut keskusteluryhmät jostain teemasta? mistä?  
(surutyö? masennus? jännittäminen? arjen haasteet?)

---

---

---

---

---

9. Toivoisitko sosiaali-/terveyspalvelun jalkautumista tuvalle? mitä palveluja? miten?

---

---

---

---

---

10. Toivoisitko jotain yhdessä tekemistä – mitä? teemapäiviä?

---

---

---

---

---

KIITOKSET VASTAUKSESTASI!



**HEI!**

**TULE ASUKASTUVALLE  
(Hillevinkatu 3)  
VASTAAMAAN TUPATOIMINTAA KOSKEVAAN  
KYSELYYN**

**ARVOMME KYSELYYN  
VASTANNEIDEN KESKEN PIENIÄ  
PALKINTOJA**



**HEI!**

**TULE ASUKASTUVALLE  
(Oklaholmankatu 15)  
VASTAAMAAN TUPATOIMINTAA KOSKEVAAN  
KYSELYYN**

**ARVOMME KYSELYYN  
VASTANNEIDEN KESKEN PIENIÄ  
PALKINTOJA**







**HEI!**

**TULE ASUKASTUVALLE  
(Suojalanpolku 4 E, Kerhohuoneisto)  
VASTAAMAAN TUPATOIMINTAA KOSKEVAAN  
KYSELYYN**

**ARVOMME  
VASTANNEIDEN KESKEN PIENIÄ  
PALKINTOJA**

**KYSELYYN**





ASIAANTUNTIJAKYSELY  
ASUKASTUVAN KÄYTÖN JA TOIMINNAN KEHITTÄMISEKSI

Mikä, millainen ja millä tavoin järjestetty toiminta tukisi asukastuvalla suoritetun kyselyn esille tuomia tarpeita, arkea ja hyvinvointia?

Tarkoituksena tällä tutkimuksella on selvittää mahdollisuuksia kehittää tuvista yhteisöllisiä tuki-, motivointi- ja harrastuspaikkoja vastaamaan kunkin lähiön erityistarpeita. Asukastupien läheisyyteen on kesäkuussa jaettu viestiä lentolehtisten muodossa tuvilla käynnissä olleesta kyselystä arvontoineen. Kyselyllä saatiin tietoa ja ideoita mitä ja millaista toimintaa tai palvelua vastaajat pitävät tarpeellisena ja mielekkäänä. Nyt olisi haasteena kehittää toteuttamisesta toimivaa. Tällä monitahoisella osallistumisella toivotaan yhteistoiminnallista kehittämistä asukastupalähiöiden hyvinvoinnin lisäämiseksi ja asukkaiden arjen tueksi.

Tämä asiantuntijakysely on ryhmitelty tuvittain niin, että tupakohtaisten vastausten mukaan erityistarpeet tulevat esille. Tilat ovat erilaisia ja kävijät myös tuvittain eri ikäisiä, joten tarpeetkin poikkeavat jollain tavalla toisistaan. Aluksi on lyhyt kuvaus tuvasta, nykyisestä tai aiemmasta toiminnasta sekä hieman tietoa ao. tuvalla tyypillisistä kävijöistä.

Asukastuvilla kesällä toteutettuun kyselyyn saatujen vastausten tiivistetyn koontin jälkeen on kysymyksiä, joihin pyydetään Sinun vastaavan. Kysymysten perässä on tekstikenttä, joka laajenee automaattisesti vastausta kirjoitettaessa. Palauta vastauksesi 7.11.2008 sähköpostilla osoitteeseen ray@meriva.com.

Vastauksista kootaan delfoi-menetelmään pohjautuvasti jatkokysely, jossa on mahdollisuus kommentoida muiden asiantuntijoiden näkemyksiä, tällöin on mahdollisuus myös muuttaa omaa mielipidettään tai täsmentää näkemyksiään.

Kemissä 07.10.2008

Tarja Luukas

Meri-Lapin Työhönvalmennus -säätiö /RAY

Karjalahdenkatu 18, 94600 KEMI

p. 040 5707599, ray@meriva.com

## SUOJALA

Suojalan tupa on Marttalassa Suojalanpolku 4 E kellarikerroksessa. Tupa on auki maanantaista perjantaihin 9-16. Nyt tuvalla käydään lukemassa päivän lehti, katsomassa tv:tä, käyttämässä tietokonetta, kahvilla ja jutustelemassa, joskus myös pelaamassa korttia tai askartelemassa. Kävijät ovat pääasiassa aikuisia 20-70-vuotiaita, tuvalla käy myös muutamia lapsia. Arjen piristykseksi tuvalla on kokoonnuttu joitakin kertoja yhteislaulun merkeissä, paikalla on vierailut myös Sosiaali- ja terveysalan AMK-opiskelijoita tuomassa tietoa. Paikka on tilava ja viihtyisästi sisustettu, mutta päivänvaloa ei tiloihin tule ja portaat vaikeuttavat jonkin verran kävijöitten tuvalle pääsyä. Kävijät vertaavatkin asukastuvan tiloja entisiin tiloihin, jotka olivat viihtyisässä kaksiossa.

Tarpeellista ja mielekästä toimintaa sekä kehittämistä toivotaan Suojalasta saatujen vastausten perusteella seuraavasti:

1. Asiantuntijavierailut tuvalla ovat kävijöiden mielestä toivottavia, ollaan kiinnostuneita mm. terveellisistä elämäntavoista, liikunnan merkityksestä, tupakoinnin lopettamisesta. Työnhakuun ja ammatinvalinnanohjaukseen liittyvää asiantuntijatietoa toivotaan myös.
2. Liikunnan harrastamisesta ollaan kiinnostuneita, esimerkkinä mainittu oma pelivuoro (sähly, koripallo, tennis, futis, keilaus), vastauksissa esitetään liikuntaa myös lapsille.
3. Keskusteluryhmät kiinnostavat, ehdotuksina aluksi esim. naisten ryhmä ja miesten ryhmä, alustusta jostain aiheesta esim. liikunnan merkityksestä, painonhallinnasta ja mahdollisuus vapaaseen keskusteluun. Esiintyminen ja sosiaaliset tilanteet koetaan myös kiinnostaviksi aiheiksi.
4. Sosiaali- ja terveyspalveluiden jalkautumista opiskelijavoimin on Suojalassa pidetty hyvänä ja sitä toivotaan myös jatkossa. Esimerkkeinä helposti toteutettavia terveyteen liittyviä mittauksia, ja tietoa esimerkiksi toimeentulotuesta, sen perusteista ja hakemisesta sekä oikeuksista avustuksiin eri asioissa. Fysioterapiaopiskelijoiden ohjaamaa jumppaa kaivataan myös.
5. Yhdessä tekemistä toivotaan, mm. yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa "me-hengen" lisäämiseksi. Esimerkkeinä karaoke, kirpputori, pihapelit, ulkoilu yhdessä, askartelu, talkoot esim. pyörien huoltoa, retkiä, teatteri, elokuva-iltapäiviä, makkaranpaistoa. Ihmiset kokoontuisivat tuvalle, josta voisi yhdessä lähteä myös esim. liikkumaan. Vastauksissa tiedetään ja pohditaan mm. seuraavasti: asukkaissa on voimavaraa, jota kannattaa hyödyntää; yksi osaa käyttää tietokonetta, toinen tanssia, kolmas ommella. Millä ihmeellä sen saisi jaettua iloksi toisillekin?
6. Uusi toive Suojalaan oli pyykinpesumahdollisuus tuvalle, kun kaikilla ei ole konetta käytössä

Ole hyvä ja vastaa alla oleviin kysymyksiin Suojalan asukastupaa koskien:

- a. Miten Suojalan asukastupa voisi edistää alueen asukkaiden hyvinvointia? Mitkä ovat tärkeimpiä asioita, joihin haluat/tiedät että pitäisi vaikuttaa?
- b. Mitä organisaatiosi ja sinä voit tehdä? Onko muita tahoja tai henkilöitä, jotka voivat/haluavat tehdä asioille jotakin?
- c. Arvioi toiveita, joita on esitetty

## HILLEVI

Hillevin asukastupa on Tervaharjulla Hillevinkatu 3 C-D kerhotilassa. Tila käsittää huoneen, jossa on keittiönurkkaus. Nyt tuvalla käy pääasiassa maahanmuuttajalapsia leikkimässä, askartelemassa, piirtämässä ja pelaamassa. Joitakin aikuisia käy lukemassa päivän lehden, katsomassa tv:tä, käyttämässä tietokonetta ja jutustelemassa. Tuvalla työskentelevät auttavat tuvalla käyviä, pääasiassa maahanmuuttajia, mm. internetin kautta haettavan suomenkielisen tiedon selkeyttämisessä. Sosiaali- ja terveystieteen AMK-opiskelijat ovat järjestäneet joitakin kertoja tuvalle toimintaa, mutta osallistuminen on jostain syystä ollut vaimeaa.

Hilleviltä saatujen vastausten perusteella tuvalle toivotaan:

1. Tietoa suomalaisista eri palveluista, paikallista asiantuntijuutta.
2. Liikkuminen yhdessä. Toivotaan mahdollisuutta pelata lento- ja sulkapalloa sekä sählyä. Myös käveleminen kiinnostaa. Uimahalliin tutustuminen perheen kanssa kiinnostaa, sekä muiden perheiden kanssa yhteinen uimakoulu. Tuvan tilat ovat riittämättömät minkäänlaiseen sisäliikuntaan.
3. Keskusteluryhmien kiinnostavina teemoina Hillevillä mainitaan kodin- ja lastenhoito, kielen opiskelu, suomalaisten ruokien valmistaminen yhdessä toisten maahanmuuttajien kanssa, ajankohtaiset asiat sekä elämän kriisitilanteiden käsittely
4. Sosiaali- ja terveystieteen palveluiden jalkautumistarpeeseen vastauksina Hillevillä on annettu, että toivottaisiin tulkin paikalle saamista, koska on vaikeaa ymmärtää ennen kuin on oppinut kielen paremmin
5. Yhdessä tekeminen kiinnostaa kielenopiskelun ja erilaisten pelien parissa. Opastusta neuleiden tekemiseen, niin, että lapset voivat olla mukana ja samanaikaisesti heille järjestäisi hoitoa ja toimintaa.
6. Uutena asiana toivotaan jonkinlaista apua kaupoissa olevien tuotteiden tuntemiseen, koska ostosten tekeminen on usein vaikeaa. Myös vanhuksille toivotaan päivittäisten asioiden hoidossa neuvoa ja apua.

Ole hyvä ja vastaa alla oleviin kysymyksiin Hillevin asukastupaa koskien:

- d. Miten Hillevin asukastupa voisi edistää alueen asukkaiden hyvinvointia? Mitkä ovat tärkeimpiä asioita, joihin haluat/tiedät että pitäisi vaikuttaa?
- e. Mitä organisaatiosi ja sinä voit tehdä? Onko muita tahoja tai henkilöitä, jotka voivat/haluavat tehdä asioille jotakin?
- f. Arvioi toiveita, joita on esitetty

**OKLA**

Okla 15 asukastupa on Takajärvellä Oklaholmankatu 15:n kellarikerroksessa olevissa kerhotiloissa. Paikka on tilava, portaat vaikeuttavat liikuntaesteisten tuvalle pääsyä. Asukastuvan läheisyydessä muutaman sadan metrin säteellä on päiväkotia, koulu, nuorisotilat, päiväkeskus sekä vanhusten päivätoimintaa. Nyt tuvalla käydään lukemassa päivän lehtiä, katsomassa tv:tä, käyttämässä tietokonetta, kahvilla ja jutustelemassa, leikkimässä, pelaamassa, kutomassa ja askartelemassa. Kävijät ovat sekä aikuisia että lapsia. Tuvalla on vierailut sosiaali- ja terveysalan AMK-opiskelijoita tuomassa tietoa ja piristystä. Maanantaisin ja jossain vaiheessa jopa päivittäin on käyty kävelylenkillä, mutta osallistumisinnostusta on ollut yllättävän vähän.

Oklasta saatujen vastausten perusteella siellä toivotaan:

1. Sosiaalitoimen, Kelan ja poliisin asiantuntijavierailuita, asiantuntijätietoa mielenterveysasioista, koulutusasioista sekä pelastustoiminnan palveluista. Myös eri alojen edustajia toivotaan kertomaan omasta ammatistaan, koska tuvilla käy työtöntä työikäistä ja nuorempaa väestöä, jota alatietyys voisi innostaa koulutukseen tai työpaikan hakuun
2. Liikunta kiinnostaa monia. Kuntosali liikunta on erityisen kiinnostavaa, siihen halutaan sekä ohjausta että kaveria. Pallopelit, mm. jalkapallo ja sulkapallo, jumppa, kävely sekä rentoutus vaikuttavat myös kiinnostavan monia.
3. Keskusteluryhmiä toivotaan; sekä avoimia että suljettuja, aiheina toivottu mm. masennus, pelihimo, sosiaaliset pelot, jännitys, laihduttaminen. Paikalle toivotaan myös mielenterveyshoitajaa tai lääkärinä.
4. Sosiaali- ja terveyspalveluiden jalkautumista toivotaan. Terveyspalveluja, esittelyä elvytyksestä, tietoa mitä sosiaali- ja terveyspalveluja olisi mahdollista henkilökohtaisesti saada, ja kerran viikossa toivotaan hoitajaa tuvalle.
5. Yhdessä tekemisen toiveita Oklan vastausten mukaan on yhteinen lauluilta tai runoilta, yhtenä päivänä viikossa retkiä, askartelupäivä ammattihenkilön ohjauksessa, laihdutusryhmä myös ammattihenkilön ohjauksessa, käsitöitä ryhmässä, jutteluryhmiä.
6. Uutena toimintana/palveluna Oklassa toivotaan vanhusten aktiivisempaa huomioimista hakemalla heitä päiväkahville ettei tarvitse olla yksin. Vanhusten tuvalle pääsemiseksi ehdotetaan, että kaupunki järjestäisi kuljetuksen.

Ole hyvä ja vastaa alla oleviin kysymyksiin Oklan asukastupaa koskien:

- g. Miten Oklan asukastupa voisi edistää alueen asukkaiden hyvinvointia? Mitkä ovat tärkeimpiä asioita, joihin haluat/tiedät että pitäisi vaikuttaa?
- h. Mitä organisaatiosi ja sinä voit tehdä? Onko muita tahoja tai henkilöitä, jotka voivat/haluavat tehdä asioille jotakin?
- i. Arvioi toiveita, joita on esitetty

**Kiitos osallistumisestasi!**





ASiantuntijakyselyn TOINEN KIERROS  
ASUKASTUVAN KÄYTÖN JA TOIMINNAN KEHITTÄMISEKSI

Tässä on lokakuussa lähettämäni asiantuntijakyselyyn liittyvä jatkokysely, jonka tarkoitus on saada käytännön kokemukseen perustuvaa lisäinformaatiota kehittämistoiminnan kannalta. Ensimmäisessä kyselyssä pyysin vastaamaan kysymyksiin, jotka perustuivat asukastuvilla toteutetun asiakaskyselyn vastauksiin. Näihin kysymyksiin tuli todella hyviä asukastupatoiminnan kehittämisideoita ja arvokkaita asiantuntijuuteen perustuvia vastauksia. Saatujen vastausten mukaan asukastupa voisi edistää alueen hyvinvointia syrjäytymistä ehkäisevillä aktiviteeteilla, yhteisöllisyyden lisäämisellä, ajankohtaisten asioiden informoinnilla ja tiedottamalla palveluista, ohjauksen ja neuvonnan avulla, kanavana palveluihin sekä liikunta ja hyvinvointipalveluiden avulla.

Asukastupatoiminnan kehittämisen pyrkimyksenä on saada lisättyä hyvinvointia ja ihmisten osallistumista asukastupien vaikutuspiirissä. Sekä asiakkaiden toiveita ja tarpeita että jo olemassa olevien palveluiden vaikuttavuutta ja hyödyllisyyttä palvelevaa olisi saada suunnittelulle raamit toimintaedellytysten osalta. Jotta hyvin monissa vastauksissa ehdotettu yhteistyö mm. oppilaitosten ja toisten toimijoiden kanssa toteutuisi ja olisi tarkoituksenmukaista, ja vastaisi asiakkaiden tarpeisiin, toivoisin Sinun vielä vastaavan:

millainen yhteistyö oman työsi/organisaatiosi kannalta olisi mielestäsi mahdollista ja tarkoituksenmukaisinta? miten se konkreettisesti voisi toteutua?

Voit vastata joko kirjallisesti tai halutessasi voin haastatella myös puhelimitse. Pyydän palauttamaan kirjallisen vastauksen 23.1.2009 mennessä joko alla olevaan osoitteeseen tai sähköpostilla osoitteeseen [ray@meriva.com](mailto:ray@meriva.com) tai ilmoittamaan sopivan puhelinhaastatteluaajan joko sähköpostiin tai puhelimeeni 040 570 7599.

Kiitokset osallistumisestasi!

Kemissä 12.01.2009

Tarja Luukas

Meri-Lapin Työhönvalmennus -säätiö /RAY

Karjalahdenkatu 18, 94600 KEMI

p. 040 5707599, [ray@meriva.com](mailto:ray@meriva.com)



## Liite 6. Teemahaastattelu

TEEMAHAASTATTELU: ASUKASTUPAKÄVIJÖILTÄ KERÄTTYJÄ AJATUKSIA TUPIEN TOIMINNASTA JA KEHITTÄMISESTÄ

Nykytilanne: mikä saa tulemaan tuvalle?

Tuleva: mitä toimintaa tuville tarvittaisiin? / mitä toivoisit tänne tulevaisuudessa? miksi?

## Liite 7. Kooste DELFOI – kierrosten vastauksista

Kooste DELFOI I- kierroksen vastauksista:	SUOJALA	HILLEVI	OKLA 15
<p>1. Miten asukastupa voisi edistää alueen asukkaiden hyvinvointia? Mitkä ovat tärkeimpiä asioita, joihin haluat/ tiedät että pitäisi vaikuttaa?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Olemalla paikka, jossa saa tietoa viranomaispalveluista, ohjausta ja neuvontaa ikääntyvien hyvinvointiin, lapsiperheille ja mt-palveluja tarvitseville.</li> <li>➤ Tekemällä asukastuvasta houkutteleva.</li> <li>➤ Lisäämällä yhteistyötä oppilaitosten ja urheiluseurojen kanssa</li> <li>➤ Pitäisi vaikuttaa: tiloihin, välineisiin, käytäntöihin</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Olemalla paikka, jossa saa kotoutumista edistävää tietoa, ohjausta ja neuvontaa.</li> <li>➤ Tukemalla suomenkielen oppimista</li> <li>➤ Lisäämällä yhteistyötä oppilaitosten kanssa</li> <li>➤ Asukastupatilan ahtaus vaikeuttaa ryhmäkokoontumisia</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Järjestämällä asiantuntijoita kertomaan kaupungin viranomaispalveluista, yhteistyössä Kelan ja työvoimatoimiston kanssa.</li> <li>➤ Vaikuttamalla lasten, nuorten ja ikääntyvien hyvinvointiin.</li> <li>➤ Vastaamalla päivätoiminnan tarpeeseen</li> <li>➤ Lisäämällä yhteistyötä oppilaitosten kanssa</li> <li>➤ Aikuisille suunnattujen ryhmien (esim. laihdutus) järjestäminen</li> </ul>
<p>2. Mitä organisaatiosi ja sinä voit tehdä? Onko muita tahoja tai henkilöitä, jotka voivat/haluavat tehdä asioille jotakin?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Verenpaineen mittausta ja terveyteen liittyvää neuvontaa 2 krt/vuosi</li> <li>➤ Yhteistyötä opiskelijoiden kanssa</li> <li>➤ Asukastupa pitäisi saada maan tasalle katutasoon</li> <li>➤ Liikkuminen yhdessä, "vetovuorot" osallistujille</li> <li>➤ Poliisipartion vierailu tuvalla</li> <li>➤ MTA:lta ja A-klinikalta jalkautuva yhteyshenkilö</li> <li>➤ Viranomaisia ja asiantuntijoita tuvalla</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Poliisipartion vierailu tuvalla</li> <li>➤ Paikalliset yhdistykset esittelemään toimintaansa</li> <li>➤ Koulutustorille tutustumaan</li> <li>➤ SPR:n ystäväpalvelun ja Turvapoijun vapaaehtoistoiminnan kanssa yhteistyötä</li> <li>➤ Yhteistyö oppilaitosten kanssa</li> <li>➤ Martoilta apua elintarvikkeiden ja ruokien esittelyyn</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Kelan teemapäiviä (lapsiperheet, työttömät, opiskelijat, eläkeläiset, kuntoutus) voisi järjestää yhteistyössä esimerkiksi työvoimatoimiston tai neuvolan kanssa ao. teeman mukaan</li> <li>➤ Poliisipartion vierailu tuvalla</li> <li>➤ Opiskelijatoiminnan hyödyntäminen teemapäivillä</li> <li>➤ Yhteistyö SPR:n ja mielenterveysseuran ystäväpalvelun kanssa</li> <li>➤ Yhteistoimintaa Pysäkin kanssa</li> </ul>

<p>3. Arvioi toiveita, joita on esitetty</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Esitetyt toiveet ovat tarpeellisia, hyviä ja helposti toteutettavia, vaatii resursseja</li> <li>➤ Ajatukset toimivia kunhan organisaattori löytyy</li> <li>➤ Liikunta kaikilla tuvilla ohjelmassa, siihen enemmän huomiota</li> <li>➤ Oppilaitosyhteistyön kehittäminen mahdollisuus</li> <li>➤ Toiveet kertovat yhteisen tekemisen ja yhteisöllisyyden tarpeesta</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Kielen oppiminen ykkösasia</li> <li>➤ Miten Tervaharjun suomalaiset saataisiin mukaan?</li> <li>➤ Tukihenkilön tarve korostuu</li> <li>➤ Opiskelijoiden hyödyntäminen mahdollisuus</li> <li>➤ Vastauksista näkee kuinka eksyksissä maahanmuuttajat ovat</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Vastaukset kertovat yhteisen tekemisen ja yhteisöllisyyden tarpeesta</li> <li>➤ Asukkaita pitäisi saada liikkeeseen jotta välttyttäisiin jumiutumislta ja yksinäisyydeltä</li> <li>➤ Huippuajatus vanhusten aktiivinen huomioiminen</li> <li>➤ Opiskelijat voisivat ohjata asiakkaita palveluihin</li> <li>➤ Voisivatko säätiön asiakkaat toimia organisaattoreina tai toiminnan käynnistäjinä</li> </ul>
--	---	---	--

<b>Kooste DELFOI II- kierroksen vastauksista:</b>	<b>VASTAAJA 1</b>	<b>VASTAAJA 2</b>	<b>VASTAAJA 3</b>
<p>Millainen yhteistyö oman työsi/organisaatiosi kannalta olisi mielestäsi mahdollista ja tarkoituksenmukaisinta? miten se konkreettisesti voisi toteutua?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Yhteistyö voisi olla puolin ja toisin oppilastyön ja asukastuvan hyödyntämistä. Asukastupa voisi toimia harjoitteluympäristönä, myös harrastusten kautta esim. opiskelijat ja asukkaat voisivat järjestää yhteistyössä teemapäiviä.</li> <li>➤ Tulevat geronomiopiskelijat voisivat auttaa ikääntyvien palveluohjauksessa ja viriketoiminnan järjestämisessä.</li> <li>➤ Terveyspysäkin opiskelijat antavat terveysneuvontaa, mittaavat veren sokeria ja verenpainetta.</li> <li>➤ Toiminnan järjestelemisestä voi olla yhteyksissä kuntoutumis- ja terveystyöskille</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Voidaan tarvittaessa tulla kertomaan toiminnasta asukastuvalla, jos sille on tarvetta/kysyntää ja jollei silloin ole työntekijävajetta.</li> <li>➤ Mikäli asukastuvalla on jollakin hoitoonohjauksen tarvetta, voidaan asiaa arvioida yhdessä asukastuvan työntekijän ja asiakkaan kanssa.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Ajatus tuntuu hyvältä, mutta konkreettisia asukastupatoiminnan ja viranomaispalvelujen yhdistämisen ideoita en osa tuoda esiin, koska asukastupatoiminta on käytännössä minulle outo asia</li> </ul>

## Liite 8. Oulun, Porin ja Kemlin asukastupien vertailu

Toimintojen ja palveluiden rakentuminen	Oulu	Pori	Kemi
Asukastupa-toiminnan lähtökohta ja tavoite	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Asukaslähtöinen toiminta</li> <li>➤ Asukastuvat vapaaehtois-toiminnan aluetoimipisteitä</li> <li>➤ Vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollistaja osana kaupungin kehittämistoimenpiteitä</li> <li>➤ Oppisopimuspaikan tarjoaminen</li> <li>➤ Apua alueen asukkaille</li> <li>➤ Kerho- ja harrastetoiminta</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Asukaslähtöinen toiminta, virikkeellinen kohtaamispaikka</li> <li>➤ Lähiötyö</li> <li>➤ Osa kaupungin perusturvaa ja aikuissosiaalityötä</li> <li>➤ Yhteistyö alueen eri toimijoiden kanssa (MLL, SRK, vapaa-aikavirasto, poliisi, päiväkotit, koulu, projektit)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Työhönvalmennus</li> <li>➤ Nuoriso- ja sosiaalipalvelujen täydentäjä</li> <li>➤ Hidastaa/ehkäistä syrjäytymistä ja päihdeongelmien syntymistä ja kasvamista</li> <li>➤ Tukipalveluja alueen ihmisten käyttöön</li> <li>➤ Asukaslähtöinen toiminta</li> <li>➤ Tarjota vaihtoehto vapaa-ajan viettämiselle</li> </ul>
Tausta-organisaatio	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Oulun kaupunki ja asukasjärjestykset, koordinointi lähidemokratiatoimikunnan toimesta</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Porin kaupunki</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Meriva -säätiö</li> </ul>
Työvoima/toimijat & tekijät	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Asukastuvilla toimivia projekti- työntekijöitä</li> <li>➤ Määräaikaisia osapäivätyöntekijöitä</li> <li>➤ Vapaaehtoistoimijoita</li> <li>➤ Oppisopimus-opiskelijoita</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Sosiaalialan ammattilainen lähiötyöntekijänä 1/tupa</li> <li>➤ Määräaikaisia osapäivätyöntekijöitä</li> <li>➤ harjoittelijoita</li> <li>➤ opiskelijoita</li> <li>➤ Iltaisin asukastupaa käyttävät ulkopuoliset vapaa-ehtoiset, aa-kerho, yhtiökokoukset vuokraa vastaan</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Työhönvalmennuksessa olevia henkilöitä</li> <li>➤ Asiantuntijavierailijat</li> <li>➤ Opiskelijat</li> </ul>

<p>Toiminta ja palvelut asukastuvilla</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Tietotyötorit, 1-8 tietokonetta /tupa käytössä</li> <li>➤ TV</li> <li>➤ Paikalliset sanomalehdet</li> <li>➤ Kahvi/tee</li> </ul> <p>Tuvasta (11 kpl) riippuen:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ atk-konsultaatiota (myös kotiin)</li> <li>➤ ompelupalvelu</li> <li>➤ siivous-, koti- lähiö- tai kylätalkkaripalvelu</li> <li>➤ ruokailu 1-4 krt/vko</li> <li>➤ liikunta</li> <li>➤ verenpaineen-mittaus</li> <li>➤ viriketoiminta</li> <li>➤ vapaaehtoistoiminta</li> <li>➤ tiedotustilaisuudet</li> <li>➤ retket</li> <li>➤ lähiruuan ja luomutuotteiden välitys</li> <li>➤ vanhempien ja lasten tapaamiset</li> <li>➤ leivonnaisten ja ompelutuotteiden myynti</li> <li>➤ kirpputori</li> <li>➤ pastori tavattavissa</li> <li>➤ välineiden (työkalut, astiastot, vene yms.) ja tilojen vuokrausta</li> <li>➤ kokkikurssi</li> <li>➤ aa-ryhmä</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Atk: 5-6 tietokonetta /tupa</li> <li>➤ TV</li> <li>➤ Paikalliset sanomalehdet</li> <li>➤ Kahvi/tee</li> </ul> <p>Tuvasta (3 kpl) riippuen:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ aamupala, ruokailu ja leivonnaisten valmistus ja myynti 2-5 krt/vko</li> <li>➤ kädentaitojen ohjaus 1-2 krt/vko</li> <li>➤ korjausompelu</li> <li>➤ laulu- ja musiikkikerho</li> <li>➤ keppijumppa</li> <li>➤ boccia (koulun liikuntasalissa)</li> <li>➤ tavaran vaihtoa (vaatteita, astioita, huonekaluja)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ 1-2 tietokonetta /tupa</li> <li>➤ TV</li> <li>➤ Paikalliset sanomalehdet</li> <li>➤ Kahvi/tee</li> </ul> <p>Tuvasta (3 kpl) riippuen:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ kangaspuut</li> <li>➤ pingis</li> <li>➤ biljardi</li> <li>➤ playstation</li> <li>➤ teema vierailijan mukaan</li> <li>➤ oppilaiden järjestämiä tempauksia</li> </ul>
<p>Käyttäjät</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Kaiken ikäisiä, lounaalla vauvasta vaariin. Päivisin painottuu pääasiassa "ei työssä käyviin".</li> <li>➤ Iltaisin aikuisia (painonhallintaa, pilates, yhtiökokoukset)</li> <li>➤ Lauantaisin vanhuksia</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Kaiken ikäisiä, lounaalla vauvasta vaariin. Päivisin painottuu pääasiassa "ei työssä käyviin".</li> <li>➤ Iltaisin aikuisille suunnattua toimintaa, vapaaehtoisten ja ulkopuolisten järjestämiä harrastuksia, yhtiökokouksia</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Kaiken ikäisiä</li> </ul> <p>Tuvittain painottuu:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Työttömiä aikuisia, ikääntyneitä</li> <li>➤ Maahanmuuttajalapsia</li> <li>➤ Kouluikäisiä lapsia, työttömiä aikuisia, maahanmuuttajia</li> </ul>